

สื่อแนวราบจากชุมชนบนพื้นที่สูง
กันยายน 2562 ปีที่ 10 ฉบับที่ 10
วารสารแจกฟรี่

“บัตรประจำตัว”

ความยากง่ายในฐานะพลเมือง

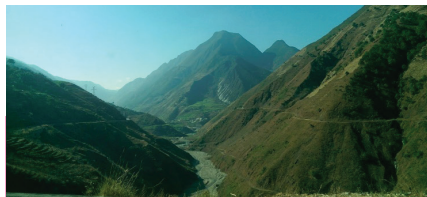
ตำนานบัตรทอง ว่าด้วยสิทธิประโยชน์ยาต้านไวรัสเอชไอวี (HIV) | “กัญญกตเวท” หรือ อยู่บนพื้นฐานที่เสื่อมล้ำ
ทะเบียนราษฎร ตัวตนบนตัวเลข | หากฉันมีบัตร คงไม่ใช่แค่ได้คิดถึง | “คนไร้สัญชาติในวันนั้น คือคนไทยในวันนี้”
เรื่องเล่าของเด็กชายเอ | ชายขอบของชายขอบ ชีวิตและเส้นทางของชาวมุสลิมพม่าในประเทศไทย | ขึ้นสวรรค์ง่ายกว่าขอสัญชาติไทย

contents | สารบัญ

5 บทความพิเศษ

ตำนานบัตรทอง
ว่าด้วยสิทธิประโยชน์ยาต้านไวรัสเอชไอวี (HIV)

16 เล่า เรื่อง เรา

หากฉันมีบัตร คงไม่ใช่แค่ได้คิดถึง

9 สนามเด็กเล่น

“กตัญญูทุกตัวก็”
หรือ อยู่บนพื้นฐานที่หล่อหลอม

20 เข้า ถึง ใจ

“คนไร้สัญชาติในวันนั้น คือคนไทยในวันนี้”

24 ทางที่เปลี่ยน วิถีที่เป็น

ชายขอบของชายขอบ
ชีวิตและเส้นทางของชาวมุสลิมพม่าในประเทศไทย

12 เรื่องจากปก

กะเบียบราษฎร
ตัวตนบนตัวเลข

23 ยาใจคนชายขอบ

เรื่องเล่าของเด็กชายเอก

29 พิราบส่งสาร

ขึ้นสวรรค์ ง่ายกว่าขอสัญชาติไทย

วารสาร เสียงชนเผ่า

สื่อแนวราบจากชุมชนบนพื้นที่สูง

วารสารราย 4 เดือน

กันยายน 2562 | ปีที่ 10 ฉบับที่ 10

บรรณาธิการอำนวยการ ธีรวัฒน์ ตามี
บรรณาธิการ ขวัญเรือน จิตอารีย์
กองบรรณาธิการ ธีรวัฒน์ ตามี/สุมิตรชัย หัตถสาร/สุพจน์ เหลือง
ศาสตร์ นฤวิจิตร/ขวัญเรือน จิตอารีย์
รูปแบบ/ศิลปกรรม ดอกไม้ สตูดิโอ

จัดทำโดย

โครงการพัฒนาระบบและบริการสุขภาพชนเผ่าพื้นเมือง
และกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ
มูลนิธิพัฒนาชนกลุ่มน้อยและชาติพันธุ์ (พชช.)
229/61 หมู่ที่ 3 ต.สันทราย อ.เมืองเชียงราย จ.เชียงราย 57000
โทรศัพท์ 088 2524 790
อีเมล http.mailgroup@gmail.com
และ wtamee@gmail.com

สนับสนุนโดย

สำนัก 9 สำนักสนับสนุนสุขภาพประชาชนกลุ่มเฉพาะ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สนใจรับข่าวสารหรือเสนอแนะ ได้ที่

โครงการพัฒนาระบบและบริการสุขภาพชนเผ่าพื้นเมือง
และกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ
มูลนิธิพัฒนาชนกลุ่มน้อยและชาติพันธุ์ (พชช.)
229/61 หมู่ที่ 3 ต.สันทราย อ.เมืองเชียงราย
จ.เชียงราย 57000
โทรศัพท์ 088 2524 790
อีเมล wtamee@gmail.com
และ dokmaistudio@gmail.com

ข่าวจาก บก.อำนวยการ

มูลนิธิพัฒนาชนกลุ่มน้อยและชาติพันธุ์ (พชช.) ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักสนับสนุนสุขภาพะกลุ่มประชากรเฉพาะ (สำนัก 9) เพื่อดำเนินโครงการสนับสนุนพัฒนาระบบและบริการสุขภาพกลุ่มผู้มีปัญหาสถานะ ระหว่างกรกฎาคม 2562-กันยายน 2564 โดยมีเป้าหมาย 2 เรื่องด้วยกัน คือ (1) ขับเคลื่อนนโยบายขาขึ้นด้วยการผลักดันให้เด็กนักเรียน รหัส G และกลุ่มคนดั่งเดิม (คนจีนโพ้นทะเล) ให้ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุข และ (2) ขับเคลื่อนนโยบายขาลง สนับสนุนพัฒนาระบบและกลไกจัดบริการสุขภาพในระดับพื้นที่ เน้นพื้นที่เดิม 3 อำเภอ ลักษณะต่อเนื่องโครงการเพื่อให้เกิดรูปธรรมการดำเนินงาน โดยดำเนินงานร่วมกับหน่วยบริการ สาธารณสุขอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) องค์กรพัฒนาเอกชนและภาคีเครือข่ายในพื้นที่

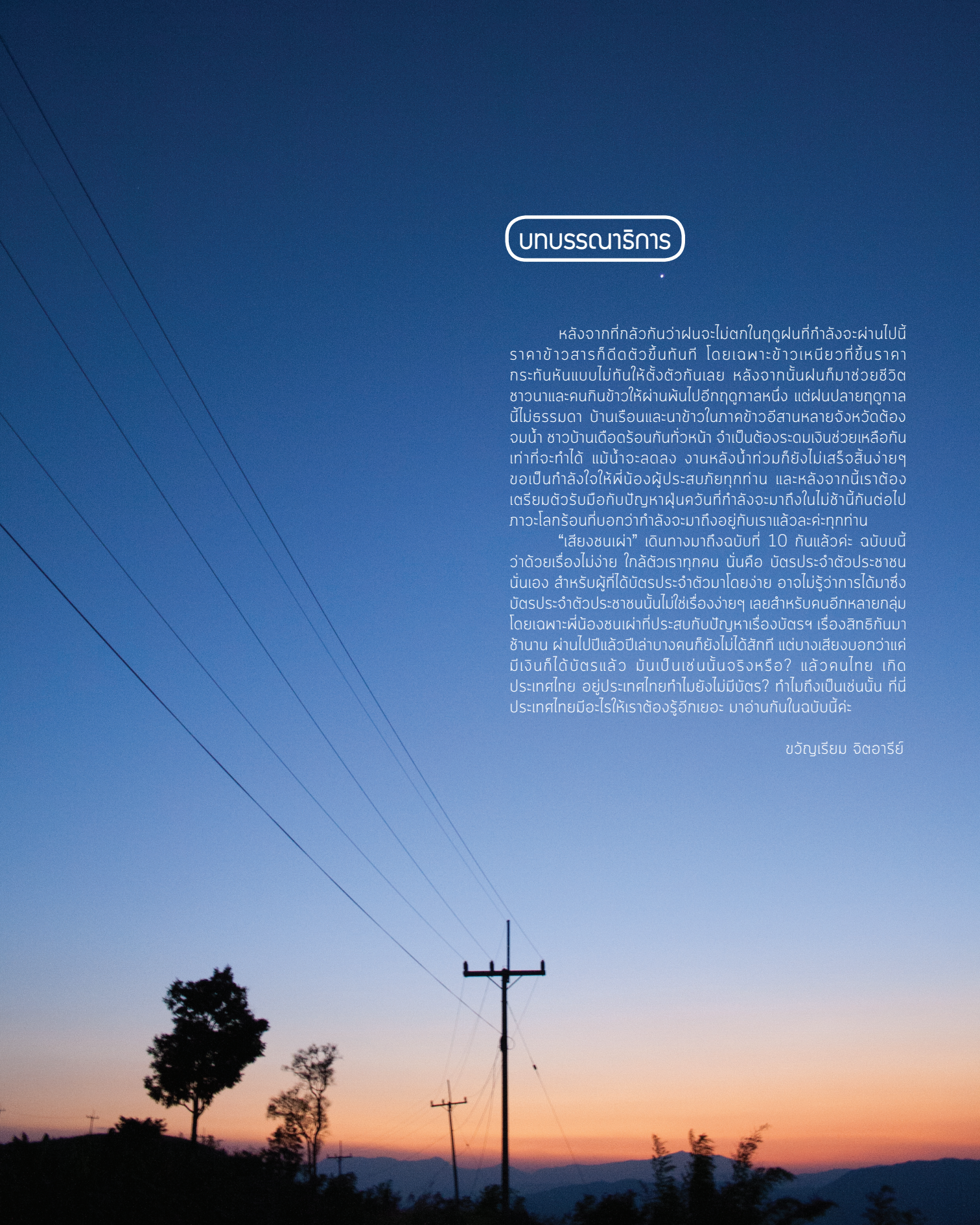
การจัดทำวารสารเสียงชนเผ่า เป็นแผนงานข้อมูลและการสื่อสารสาธารณะภายใต้โครงการฯ นี้ เพื่อสื่อสารเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านนโยบายที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง ประสพการณ์ทำงานของโครงการและภาคีเครือข่ายต่างๆ นำเสนอต่อกลุ่มคนทำงาน สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชนและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสพการณ์การทำงานร่วมกัน

วารสารฉบับนี้ เป็นวารสารฉบับแรกในปี 2562 ที่เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับสัญชาติและสถานะบุคคล ซึ่งเป็นต้นเหตุของการไม่ได้รับและเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานด้านต่างๆ จากรัฐของกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองว่าไร้สัญชาติอย่างไร นักเขียนส่วนใหญ่ยังเป็นนักเขียนหน้าเดิมที่เขียนประจำอยู่แล้ว อาจจะมีนักเขียนรับเชิญที่เป็นรัฐผู้เชี่ยวชาญสลับหน้ากันมาเขียนบ้างตามแต่ประเด็นเนื้อหาที่ทางผู้จัดทำวารสารได้วางไว้ ว่าแต่ละฉบับจะเน้นประเด็นเนื้อหาอะไรที่จะนำเสนอ

ในโครงการเฟส (Phase) นี้ จะผลิตวารสารจำนวน 8 ฉบับ โดยผลิตและออกสื่อสารทุกสามเดือน หากยังมีงบประมาณคงเหลือดำเนินงาน หรือ สามารถระดมทุนจากแหล่งทุนอื่นได้ ก็ จะผลิตวารสารฉบับพิเศษในช่วงท้ายของโครงการฯ

ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักสนับสนุนสุขภาพะกลุ่มประชากรเฉพาะ (สำนัก 9) ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณและวิชาการในการดำเนินโครงการต่อเนื่อง และขอขอบคุณหน่วยบริการและภาคีเครือข่ายร่วมดำเนินงานทุกองค์กรที่เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อผลักดันสิทธิและสร้างเสริมสุขภาพกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง

วิวัฒน์ ตามี

บทบรรณาธิการ

หลังจากที่กล่าวกันว่าฝนจะไม่ตกในฤดูฝนที่กำลังจะผ่านไปนี้ ราคาข้าวสารก็ติดตัวขึ้นทันที โดยเฉพาะข้าวเหนียวที่ขึ้นราคา กระทั่งหันแบบไม่ทันให้ตั้งตัวกันเลย หลังจากนั้นฝนก็มาช่วยชีวิต ชาวนาและคนกินข้าวให้ผ่านพ้นไปอีกฤดูกาลหนึ่ง แต่ฝนปลายฤดูกาลนี้ไม่ธรรมดา บ้านเรือนและนาข้าวในภาคข้าวอีสานหลายจังหวัดต้องจมน้ำ ชาวบ้านเดือดร้อนกันถ้วนหน้า จำเป็นต้องระดมเงินช่วยเหลือกันเท่าที่จะทำได้ แต่น้ำจะลดลง งานหลังน้ำท่วมก็ยังไม่เสร็จสิ้นง่ายๆ ขอเป็นกำลังใจให้พี่น้องผู้ประสบภัยทุกท่าน และหลังจากนี้เราต้องเตรียมตัวรับมือกับปัญหาฝนคว้นที่กำลังจะมาถึงในไม่ช้านี้กันต่อไป ภาวะโลกร้อนที่บอกว่ากำลังจะมาถึงอยู่กับเราแล้วละค่ะทุกท่าน

“เสียงชนเผ่า” เดินทางมาถึงฉบับที่ 10 กันแล้วค่ะ ฉบับนี้ว่าด้วยเรื่องไม่ง่าย ใกล้เคียงเราทุกคน นั่นคือ บัตรประจำตัวประชาชนนั่นเอง สำหรับผู้ที่ได้บัตรประจำตัวมาโดยง่าย อาจไม่รู้ว่าการได้มาซึ่งบัตรประจำตัวประชาชนนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายๆ เลยสำหรับคนอีกหลายกลุ่ม โดยเฉพาะพี่น้องชนเผ่าที่ประสบกับปัญหาเรื่องบัตรฯ เรื่องสิทธิกันมาช้านาน ผ่านไปแล้วปีเล่าบางคนก็ยังไม่ได้สักที แต่บางเสียงบอกว่าแค่มีเงินก็ได้บัตรแล้ว มันเป็นเช่นนั้นจริงหรือ? แล้วคนไทย เกิดประเทศไทย อยู่ประเทศไทยทำไมยังไม่มีบัตร? ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น ที่ประเทศไทยมีอะไรให้เราต้องรู้อีกเยอะ มาอ่านกันในฉบับนี้ค่ะ

ขวัญ เรียม จิตอารีย์

ภาพจาก <https://www.freepik.com>

ตำนานบัตรทอง

ว่าด้วยสิทธิประโยชน์จากต้านไวรัสเอชไอวี (HIV)

หลักฐานอีกประการหนึ่งของการไม่มุ่งหาคะแนนนิยมเป็นหลักในระบบบัตรทอง คือเรื่องการให้ยาต้านไวรัสเอดส์แก่คนไข้แบบแสนคนทั่วประเทศ แม้ในทางสากล การให้ยาต้านไวรัสเอดส์สูตรคือกเทล คือ สูตรผสมของยาตั้งแต่สามชนิดขึ้นไปจะเป็น “มาตรฐานการรักษา” แล้ว เพราะมีประสิทธิภาพการรักษาสูง สามารถจัดเชื้อไวรัสจนลงไปต่ำกว่าระดับที่ตรวจพบได้ (undetectable level) แม้ไม่หายขาด แต่ก็ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยดีขึ้นจนใกล้เคียงกับคนปกติ และโดยที่ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ ส่วนมาก เป็นคนวัยฉกรรจ์ เป็นกำลังหลักของครอบครัว ทักษะการได้ทำการศึกษาถึงความคุ้มค่าของการลงทุนให้ยาต้านไวรัสแก่ผู้ป่วยกลุ่มนี้มาแล้ว พบว่าหากสามารถลดรายจ่ายได้ถึงขีดหนึ่งก็จะถึงจุด “คุ้มทุน” เมื่อเทียบกับ “สุขภาพชีวิต” ของคนไข้ และค่ารักษา “โรคติดเชื้อฉวยโอกาส” ที่เมื่อปล่อยให้เป็นเอดส์เต็มขั้น รัฐก็จะต้องให้การรักษา และเป็นภาระของโรงพยาบาลอย่างมาก จนมีคนไข้ล้นโรงพยาบาล

ตอนเริ่มต้นระบบบัตรทองในปี 2544 ยาเอดส์โดยเฉพาะสูตรคือกเทลยังมีราคาแพงมาก ระบบบัตรทองก็รออนุญาตการเภสัชกรรมสามารถผลิตยาสามัญสูตรผสมดังกล่าว คือ จีพีโอเวียร์ (GPOvir) ออกมาได้ ในราคาถูกกว่ายาชื่อทางการค้าถึง 25 เท่า ระบบบัตรทองจึงเริ่มให้สูตรยาดังกล่าวอยู่ใน “ชุดสิทธิประโยชน์” โดยเริ่มตั้งแต่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2546

ทีมงานขณะนั้น มิได้มุ่งแต่แบมือของงบประมาณเท่านั้น นอกจากหาทางประหยัดสุดๆ และศึกษาอย่างรอบคอบ จนเห็นว่าควรลงทุนเรื่องนี้ เพราะองค์การเภสัชกรรมโดย **ดร.กฤษณา ไกรสินธุ์** และทีมงาน สามารถผลิตยาราคาถูกลงมาแล้ว ทีมงานยังพยายามหา “แหล่งเงิน” มาสนับสนุนด้วย

ขณะนั้นโครงการเอดส์แห่งสหประชาชาติ (Joint United Nations Collaboration Program for HIV/AIDS) และองค์การอนามัยโลก ได้ระดมเงินทุน ได้ก่อนโตมาตั้งเป็น “กองทุนโลกเพื่อเอดส์ วัณโรค และมาลาเรีย” (Global Fund

for HIV/AIDS, TB, And Malaria) ที่มงานโดย **นพ.สุวิทย์ วิบุลผล ประเสริฐ** และ **ดร.ชื่นฤทัย กาญจนจิตรา** ได้ประสานงานทำโครงการขอทุนสนับสนุนจากกองทุนโลกฯ จนได้มาปีแรก 123 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นเงินไทยประมาณ 3,800 ล้านบาท ค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วยเอดส์ช่วง 3 ปีแรก เป็นเงินจากกองทุนโลกทั้งสิ้น รัฐบาลไทยไม่ต้องควักกระเป๋าเลย

รัฐบาลไทยเพิ่งตั้งงบประมาณเป็น “ค่าบริการสุขภาพผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์” ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2549 เป็นเงิน 2,796.20 ล้านบาท

ช่วง 5-6 ปีแรก การบริหารงบประมาณ “ค่าบริการสุขภาพผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์” ซึ่งครอบคลุมทั้งการรักษาพยาบาล การตรวจคัดกรอง การตรวจระดับเม็ดเลือดขาว ซีดี 4 การตรวจวัดระดับปริมาณเชื้อ การตรวจเชื้อดื้อยา และการรณรงค์ป้องกันโรค บริหารโดยกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข เพราะทำงานเรื่องนี้นาน มีโครงสร้างและบุคลากรมากมาย อยู่ทั้งในกรมและกระจายอยู่ระดับเขตทั้ง 12 เขต รวมแล้วหลายร้อยคน การให้ยาผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์นั้น หัวใจสำคัญคือคนไข้ต้องกินยาอย่างสม่ำเสมอ อย่างถูกต้อง และต่อเนื่องจึงจะได้ผลดี และไม่เกิดภาวะเชื้อดื้อยาซึ่งทำให้ต้องใช้ยารักษาสูตรใหม่ที่มีราคาแพงลิ่ว เป็นภาระแก่งบประมาณ และเสี่ยงต่อการป่วยเป็นเอดส์เต็มขั้น จนต้องเสียค่ารักษาก่อนโต เป็นภาระแก่โรงพยาบาล และในที่สุดก็มักต้องเสียชีวิต ฉะนั้น จะใช้วิธีง่ายๆ เพียง “โยนเงิน” ลงไปเท่านั้น ไม่ได้ นอกจากระบบการจัดหาจัดส่งยาจะต้องมีประสิทธิภาพ ได้ยาคุณภาพกระจายอย่างทั่วถึง ไม่มีปัญหาขาดแคลน ยังต้องพัฒนาระบบการดูแลรักษาทั่วประเทศให้เข้มแข็ง ทีมงานทั้งแพทย์และพยาบาลจะต้องได้รับการฝึกอบรมเรื่องการรักษาที่ถูกต้อง ภาควิชาการทั้งในกระทรวงสาธารณสุข และภาคเอกชนคือ สมาคมโรคเอดส์ จะต้องติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการของโรคร่วมกับกรมควบคุมโรค ปรับปรุง “มาตรฐานการรักษา” เป็นระยะๆ องค์การเภสัชกรรมจะต้องปรับปรุงสูตรยาให้ทันกับมาตรฐานการรักษา ระบบข้อมูลจะต้องดี ทั้งการวางระบบ การรายงาน การวิเคราะห์ ประเมินผล และการใช้ประโยชน์จากข้อมูล และข้อสำคัญผู้ติดเชื้อ / ผู้ป่วย จะต้องช่วยตนเอง และช่วยกันเองให้ไปรับการรักษา และกินยาอย่างถูกต้อง ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ถึงขั้นต้องตั้งนาฬิกาเตือนให้กินยาตรงเวลา ซึ่งนายนิติทึ่งองค์กรเอกชนด้านเอดส์ของประเทศไทย

เข้มแข็งมาก ประสิทธิภาพการรักษาของเราจึงสูงน่าพอใจ

หากเปรียบเทียบกับระบบการดูแลผู้ติดเชื้อ / ผู้ป่วยเอดส์ ในอีก 2 ระบบใหญ่ คือ สวัสดิการข้าราชการ และประกันสังคม ระบบบัตรทองพัฒนาดีกว่ามาก ระบบที่แย่ที่สุดและแย่มากจนทุกวันนี้คือ สวัสดิการข้าราชการ เพราะมักไปรับการรักษาโดยปกปิด ไม่มีการรวมตัวกันของผู้ป่วย ทำให้ขาดการสนับสนุนจาก “เพื่อนร่วมทุกข์” (Peer Group) รวมทั้งขาดการรายงาน ติดตาม โดยมักปกปิดรายงานเป็นโรคอื่นแทน ระบบประกันสังคมมีปัญหารองลงไป เพราะระบบนี้ให้บริการโดยโรงพยาบาลเอกชนกว่าครึ่ง ซึ่งแพทย์ที่ให้บริการในโรงพยาบาลเอกชนส่วนมาก ถูกใช้งานเพื่อทำรายได้ให้โรงพยาบาลเป็นหลัก มีเวลาไปรับการฝึกอบรมเพื่อติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการค่อนข้างน้อยมาก ขณะที่วงวิชาการด้านนี้มีพลวัตสูง การปรับตัวเรื่องมาตรฐานการรักษาก็ติดขัด จากระบบที่เป็นราชการ และมีคณะกรรมการ / คณะกรรมการ หลายชั้น จึงตามการพัฒนาของระบบบัตรทองไม่ทัน ประสิทธิภาพ/ประสิทธิภาพของการดูแลรักษาจึงย่อหย่อนไป

ช่วงที่ผมเป็นกรรมการในคณะกรรมการการแพทย์ของประกันสังคม ได้รับมอบหมายให้เป็นประธานอนุกรรมการเรื่องเอดส์ ขณะเดียวกันก็เป็นประธานอนุกรรมการเรื่องเอดส์ในคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติด้วย ได้พยายาม “บรรสาน” (Harmonize) เรื่องการดูแลรักษาเอดส์ให้ 2 กองทุนนี้ ทำให้ปัจจุบันมาตรฐานและประสิทธิภาพ การดูแลรักษาเอดส์ของประกันสังคมใกล้เคียงกับระบบบัตรทองมาก ข้อสำคัญคือ ระบบการรายงานได้เชื่อมโยงเข้ามาสู่ระบบเดียวกัน ขณะที่ระบบบริการในสวัสดิการข้าราชการยัง “กุ่มไม่กลับ”

อย่างไรก็ดี ดังที่ลอร์ด แอคตัน ได้กล่าวไว้ว่าร้อยปีมาแล้วว่า “อำนาจทำให้ฉ้อฉล อำนาจเบ็ดเสร็จ ทำให้ฉ้อฉลเบ็ดเสร็จ” (Power tends to corrupt, absolute power corrupts absolutely) ระบบราชการเป็นระบบอำนาจรวมศูนย์จึงเกิดการฉ้อฉลได้ง่าย งบประมาณเอดส์ในระบบบัตรทอง เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด จากปีแรกมีงบประมาณแผ่นดิน 2,796.20 ล้านบาทในปี 2549 กระโดดขึ้นเป็น 3,855.50 ล้านบาทในปี 2550 และเพิ่มเป็น 4,382.40 ล้านบาท ในปี 2551 การบริหารงบประมาณก่อนหน้านี้ในกระทรวงสาธารณสุข บ่งชี้ว่าขาดประสิทธิภาพและมีการฉ้อฉลด้วย หลักฐานการฉ้อฉลปรากฏชัดเจนหลังการรัฐประหารเมื่อ

เดือนกันยายน พ.ศ.2549 รัฐบาลชิงแก่เลือก นพ.มงคล ณ สงขลา ผู้ร่วมริเริ่มบุกเบิกโครงการบัตรทองมาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข มีทีมงานแพทย์ชนบทเข้าไปช่วยเป็นกำลังสำคัญ ปัญหา ยาเอดส์ราคาแพง ซึ่งเป็นปัญหาหนักมาต่อเนื่องยังไม่หมดไป แม้ องค์การเภสัชกรรมจะผลิตสูตรยาจีพีโอเวอร์ ซึ่งเป็นยารักษาสูตร พื้นฐานราคาถูกลงถึง 25 เท่า แต่ยาอื่นโดยเฉพาะยาสูตรดื้อยา เป็น ยาติดสิทธิบัตรราคาแพงมาก นพ.สงวน เสนอว่าจะต้องใช้มาตรการ บังคับใช้สิทธิ ซึ่งเป็นมาตรการที่เป็นไปตามกฎหมายของ องค์การการค้าโลก และเป็นไปตามกฎหมายไทย คือ พ.ร.บ.สิทธิ บัตร พ.ศ.2535 รัฐบาลจากการเลือกตั้งได้รับข้อเสนอแล้วแต่ไม่ กล้าประกาศศักดิ์ศรีของชาติที่เป็นอิสระ จนกระทั่งรัฐบาลชิงแก่เข้า มารับหน้าที่ มาตรการแรกที่ นพ.มงคล ณ สงขลา จับขึ้นมาทำคือ การประกาศทำซีแอลยาเอดส์ที่ติดสิทธิบัตร 2 ชนิด ที่มีราคาแพง ทำให้ยาสูตรดื้อยา มีผู้เป็นเอดส์เข้าถึงยาสูตรนี้เพียง 69 คนจาก ผู้ป่วยที่ดื้อยาหลายพันคน ! ที่เหลือส่วนมากต้องกลายเป็นเอดส์ เติ่มขึ้น ต้องเสียค่ารักษาโรคติดเชื้อฉวยโอกาสจำนวนมาก และใน ที่สุดก็มักเสียชีวิตไป ทำให้ครอบครัวเดือดร้อน เพราะจำนวนมาก ที่เสียชีวิตเป็นหัวหน้าครอบครัว

หลังประกาศทำซีแอล ยาสูตรดื้อยาราคาถูกลงมาก ทำให้ คนไข้ที่ดื้อยา “เข้าถึง” ยามากขึ้น จากที่เคยได้เพียง 69 คน เพิ่ม เป็นกว่าหมื่นคนในเวลาราวปีเศษ แปลว่าคนไข้เอดส์ที่ดื้อยารอด ชีวิต เป็นกำลังของครอบครัวกว่าหมื่นคน

แต่ปรากฏว่าแม้มีการประกาศทำซีแอลเป็นข่าวใหญ่ไปทั่ว โลก ไม่เฉพาะในประเทศไทย แต่หน่วยงานรับผิดชอบยัง “แอบ” เสนอขอซื้อยาตัวเดียวกับที่กำลังทำซีแอล แต่เสนอขอซื้อยาราคา แพงจากบริษัทยาต่างประเทศ สวนทางขึ้นมาก็หลายร้อยล้าน !

ชื่อมาทำไม ทำไมจึงซื้อ เป็นเรื่องรู้กันดีในวงการ เพราะก่อนหน้านั้นมีข่าวการสั่งยาราคาแพงในโรงพยาบาลบางแห่งทางภาค อีสานโดยมีการจัดซื้อยาไว้มากมายนานแล้วสต็อก หมดอายุ ต้อง เอาไปฝังดินทำลายหลักฐาน เป็นข่าวฉาวโฉ่มาแล้ว

ในเรื่องประสิทธิภาพ เพราะเป็นระบบราชการ เมื่อตั้งหน่วย งานขึ้นแล้ว ยุบเลิกยาก ตรงข้าม แต่ละหน่วยงานจะพยายามขยาย บทบาทหน้าที่ออกไปตาม “กฎพาร์กินสัน” (Parkinson’s Law) ซึ่งผมเคยเขียนเรื่องนี้ไว้ในบทความเรื่อง “การบริหารเวลา” และ ขอดัดมา ดังนี้

กฎพาร์กินสันคือ “งานจะขยายออกไปให้เต็มตามเวลาที่ กำหนดให้ (Work expands so as to fill the time available for its completion.) นั่นคือ ถ้าให้เวลามาก คนทำงานก็อาจรอ จนใกล้กำหนดจึงลงมือทำเพื่อให้เสร็จตามกำหนด ถ้าให้เวลาน้อย ก็เร่งทำโดยเร็ว ตัวอย่างที่ชัดเจน เช่น งานพิธีศพ ประเพณีไทย มีทั้งแบบเร็วและช้า เช่น สวด 3 วันแล้วเผา หรือสวดร้อยวันแล้ว เก็บไว้อีกระยะหนึ่งจึงเผา แต่อิสลามจะกำหนดให้แล้วเสร็จในวัน เดียว ก็สามารถทำได้ตามกำหนดทั้งสิ้น

ตัวอย่างที่คลาสสิก คือ นักธุรกิจที่รู้จักบริหารเวลา จะ สามารถส่งบัตรอวยพรให้ลูกค้าได้ภายในสองสามนาที แต่คุณนาย สูงอายุที่ว่างงาน อาจใช้เวลาทั้งวันเพื่อเขียนบัตรอวยพรส่งให้หลาน สาว โดยใช้เวลานานหนึ่งชั่วโมงเพื่อหาบัตรอวยพรที่ถูกต้อง อีกหนึ่งชั่วโมง เพื่อหาแว่นตาที่ไม่รู้ไปวางไว้ที่ไหน ครึ่งชั่วโมงเพื่อหาที่อยู่หลานสาว หนึ่งชั่วโมงสืบทายาทเพื่อเขียนข้อความอวยพร ยืสิบนาทีเพื่อตัดสินใจว่าดีหรือไม่ดีไหมระหว่างไปหย่อนบัตรอวยพรลงตู้ไปรษณีย์

ที่น่าวัดคือ หน่วยงานจำนวนมาก ทั้งราชการและเอกชน ต่างตกอยู่ในวังวนของ กฎพาร์กินสัน นอกจากขยายเวลาทำงาน แล้ว ยังขยายหน่วยงาน ขยายจำนวนคนทำงาน เพื่อเพิ่มความ สำคัญขององค์กรหรือหน่วยงาน แต่ทำสิ่งที่ไม่จำเป็นและไม่เป็น ประโยชน์ เข้าลักษณะ “โยนกระดากกันไปมา” ทำให้งานซับซ้อน มากขึ้น และยุ่งยากมากขึ้น แถมเสร็จช้าลง เป็นปัญหาใหญ่ของ หน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะหน่วยงานราชการ ที่จะต้องแก้ไข ถึงขั้น ปฏิรูปกันไป”

ธรรมชาติของหน่วยงานที่มีมักจะเป็นไปตามกฎพาร์กินสัน การบริหารยาเอดส์ก็ไม่พ้นกฎข้อนี้ แทนที่จะส่งยาตรงถึงโรง พยาบาลแต่ละแห่ง กรมควบคุมโรคกลับมีสต็อกของยาเอาไว้ในจุด ที่ไม่จำเป็น 3 จุด คือ ในกรม ที่สำนักงานควบคุมโรคเขต และที่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด การมีสต็อกยาไว้ใน 3 จุดดังกล่าวไม่มี ประโยชน์ใดๆ เลย มีแต่โทษ เพราะเป็นการเพิ่มขั้นตอน ทำในสิ่งที่ ไม่จำเป็น ไม่มีประโยชน์ ทำให้สิ้นเปลืองกับการนำไปกองไว้ เสีย ค่าใช้จ่ายทั้งการขนส่ง การหาที่เก็บ การจัดทำสต็อกและอื่นๆ ทำให้ มีโอกาสที่ยาคงสต็อกและหมดอายุ รวมทั้งอาจมีปัญหาเสื่อ มคุณภาพ เพราะในหน่วยงานบางแห่งสถานที่คับแคบ ต้องเอาไปกอง ไว้ตามซอก ตามระเบียบ ตามแดด โดนอากาศร้อน โดยไม่มีการ ตรวจสอบควบคุมคุณภาพเลย แต่ต้องมีการเก็บสต็อกไว้ในที่ต่างๆ

เหล่านี้เพียงเพราะเพื่อให้หน่วยงานแต่ละแห่งมี “บทบาทหน้าที่” และมี “อำนาจ” ในการบริหารยา ทำกันเช่นนี้นานานโดยไม่มีใครรู้สึกว่าเป็นความผิด

จุดพลิกผันที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือผู้บริหารกรมควบคุมโรคบางคน “เล่นตัว” เพราะรู้สึกว่า สปสช.ต้องพึ่งพาศักยภาพของตน จึงเรียกร้อง “โน่นนี่” เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สร้างความขมขื่นให้กับ นพ.สงวน เป็นอันมาก จนวันหนึ่ง นพ.สงวนโทรศัพท์ปรึกษาผมว่า สปสช.อยากจะเป็นผู้บริหารจัดการยาเอง แต่เกรงจะทำได้เพราะไม่มี “มือไม้” เหมือนอย่างกรมควบคุมโรคกลัวมีปัญหายาไม่ถึงมือคนไข้ จะทำให้เกิดปัญหาร้ายแรงตามมา คือคนไข้ขาดยาและทำให้เชื้อโรคดื้อยา ต้องไปใช้ยาราคาแพงที่ติดสิทธิบัตร เป็นภาระแก่งบประมาณของประเทศ ผมตอบทันทีว่า “เดินหน้าเลย” ผมอยู่กรมนี้มานาน 5 ปีรู้คงคาพยุพละรู้จักคนในกรมไม่น้อย หากมีปัญหาติดขัดจะช่วยแก้ไขให้ ขณะนั้นผมเป็นประธานบอร์ดองค์การเภสัชกรรม ผู้จัดการยานี้ส่งให้อยู่แล้ว จึงควรจะมีส่วนช่วยแก้ปัญหาได้มาก

คุณหมอสงวนเวลานั้นเจ็บป่วยด้วยมะเร็งโรคร้าย ร่างกายทรุดโทรมลงมาก แต่จิตใจยังแข็งแกร่งประดุจเหล็กเพชร พร้อมทีมงานคุณหมอสงวนที่เข้มแข็งทั้งร่างกายและกล้าหาญทางจริยธรรม เช่น **ภญ.เนตรนภิส สุขวนิช** และ **ภญ.ปณิตดา ลีสถาพรวงศา** ภรรยา **นพ.ประวิทย์ ลีสถาพรวงศา** กรรมการ กสทช. (ปัจจุบันถึงแก่กรรมแล้วจากโรคมะเร็ง) รวมทั้งทีมงานคนอื่นๆ ปรึกษารื้อหรือทางฝ่ายองค์การเภสัชกรรม “รี้อปรับระบบ” (Reengineer) การจัดหายาเอดส์ให้แก่ สปสช.

องค์การเภสัชกรรมได้พัฒนาระบบการจัดส่งยาเอดส์ให้โรงพยาบาลต่างๆ อยู่แล้ว ที่เรียกว่า Vender-Managed Inventory หรือระบบ VMI (วีเอ็มไอ) คือมีการคำนวณปริมาณการใช้ยาของโรงพยาบาล แต่ละระดับกำหนดเพดานขั้นสูงเพื่อไม่ให้ยาล้นสต็อก/ค้างสต็อก และกำหนดเพดานขั้นต่ำเพื่อไม่ให้ยาขาดสต็อก มีระบบข้อมูลอยู่ที่ส่วนกลาง โรงพยาบาลแห่งใดใช้ยาถึงขีดเพดานขั้นต่ำ ก็จะมีระบบส่งยาไปเพิ่มให้ถึงเพดานขั้นสูงในเวลาอันรวดเร็ว ระบบดังกล่าวดำเนินการมาระยะหนึ่งจนเข้าที่เข้าทางแล้ว การรื้อปรับระบบที่สำคัญคือ ยกเลิกสต็อกที่ส่วนกลาง ที่เขต และที่จังหวัดลงทั้งหมด ส่งตรงให้โรงพยาบาลเท่านั้น

ผลที่เกิดขึ้นทันที นอกจากตัดภาระที่ไร้สาระและไม่จำเป็นของการมีสต็อกในที่ที่ไม่สมควร และไม่จำเป็น มีสต็อกไว้เพียงแห่งเดียวที่องค์การเภสัชกรรม ทำให้ประหยัดงบประมาณที่จะต้องซื้อยาไปกองไว้ลงได้มาก การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารการจัดหายา ทำให้มีการเข้าไปตรวจสต็อก (Take stock) และเลิกแอบซื้อยานอกที่ไม่จำเป็นลง ทำให้ประหยัดงบประมาณลงได้ทันทีราว 1,000 ล้านบาท ผลคือปีต่อมา งบประมาณเอดส์ของ สปสช. ลดลงจาก 4,382.40 ล้านบาทในปี 2551 เหลือเพียง 2,983.773 ล้านบาท ในปี 2552 ลดลงไปถึง 31.91%

เงินที่ประหยัดได้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ราว 1 พันล้านบาท ได้นำไปใช้ประโยชน์คือ การเริ่มการล้างไตทางช่องท้อง ซึ่งใช้ในปีแรกราว 500 ล้านบาท อีก 500 ล้านบาท สามารถนำไปริเริ่มการใช้วัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่ให้แก่ประชากรกลุ่มเสี่ยง ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

"กตัญญูทุกเวที" หรือ อรุ่มบนพื้นฐานที่เหลื่อมล้ำ

ภาพจาก <https://www.wongnai.com>

เด็กหนุ่ม ม.3 ยอดกตัญญู รับจ้างสารพัด ขนมันนับพันกิโลฯ หาเลี้ยงครอบครัวทั้ง 9 ชีวิต
ส่งเวียนฝัน “น้องดรีม” เด็กกตัญญูสู้ชีวิตไม่ท้อ ส่งเวียนต่อมวดย-เดินหมอลำ หาเลี้ยงยายวัย 75
ป.6 ยอดกตัญญู ลาคู 1 ปี ขอไปทำหน้าที่ “ผีคนโต” เลี้ยงน้อง 4 คน
“น้องกิจ” เด็กน้อยวัย 14 ช่วยพ่อแม่ขายขนมโตเกียวตั้งแต่ ป.1 เพียงแค่อยากเห็นท่านได้นอนสบายๆ

ข่าวคราวของเด็กกตัญญูเหล่านี้มีให้เราเห็นอยู่ไม่ขาด จนดูเหมือนเป็นเรื่องปกติที่เด็กต้องแบกรับภาระในการเลี้ยงดูตัวเอง พี่น้อง คนในครอบครัวที่เจ็บป่วย บ้างก็ว่าเป็นเรื่องของบุญกรรม โชคชะตา ด้วยสังคมของชาวพุทธการแทนคุณบุญการเป็นคุณ ความดีใหญ่หลวง ต่างชื่นชมความกตัญญูของเด็ก จิตใจที่เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคที่ต้องเผชิญ กำลังใจมากมายจากผู้ได้รับสารผ่านสื่อต่างๆ ถูกเปลี่ยนเป็นข่าวของและเงินทุนสนับสนุน

ชีวิตของพวกเขาอาจดีขึ้นในทันทีทันใด ปัญหาได้รับการแก้ไข หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือ แต่เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบากเช่นนี้ไม่ได้มีเพียงแค่นี้ คนพวกเขาที่เหลือไม่อาจไปอยู่บนสื่อ ถูกฉายภาพ ส่องไฟให้เห็นเด่นชัด แล้วได้รับความช่วยเหลือ เช่นเดียวกันทั้งหมด หลายคนออกจากห้องเรียนสู่การทำงานที่โหดแห่ง เด็บโตเป็นหนี้ที่มีการศึกษาเพียงน้อยนิด โอกาสที่จะได้ศึกษาเรียนรู้ต่อไม่ว่าจะเป็นทั้งในและนอกระบบแทบไม่มี เมื่อ

ก่อร่างสร้างครอบครัว เด็กที่เกิดในครอบครัวก็มีอาจหลีกเลี่ยงวงจรชีวิตที่วนซ้ำนี้ได้ ช้ำร้ายกว่านั้นในข้าวเสิร์ฟ ความรุนแรง ยาเสพติด การปล้นชิงต่างๆ อาจจะเป็นพวกเขา เด็กที่ไม่อาจผ่านด้านความยากจนนี้ไปได้ เป็นเพราะพวกเขาไม่มีจิตใจที่เข้มแข็งกล้าแกร่งพอ เช่นนั้นหรือ? ไม่ว่าจะผ่านไปกี่ยุคสมัย ทำไมสังคมไทยเรายังอยู่กับชาวเด็กกตัญญูอยู่เช่นเดิม?

การสำรวจการทำงานของแรงงานเด็กในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2561 โดยกระทรวงแรงงาน ซึ่งประเทศไทยมีประชากร 66.4 ล้านคน มีสัดส่วนประชากรที่เป็นเด็ก 10.47 ล้านคน พบว่ามีเด็กที่ทำงาน 4.09 แสนคน หรือ 3.9% มีในภาคเกษตรกรรมมากที่สุดถึง 1.89 แสนคน คิดเป็น 46.3% รองลงมาเป็นภาคการค้าและบริการ 1.61 แสนคน และภาคการผลิต 5.8 หมื่นคน ส่วนใหญ่ทำงาน 15-48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ มีสาเหตุจากความยากจนของครอบครัว จึงต้องนำเด็กไปช่วยแรงงานเพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว รวมถึงวัฒนธรรมของคนไทยที่เด็กต้องช่วยเหลือครอบครัว จึงเป็นการพาลูกหลานไปทำงานด้วย

แรงงานเด็ก เด็กที่อยู่ในภาวะยากลำบาก หรือเด็กกตัญญูที่เราเห็นกันอยู่ทุกเมื่อเชื่อนี้ บอกอะไรกับเรา แนนอนทุกคนเชื่อว่านี่มีสาเหตุมาจากความยากจน ไม่มีอะไรโต้แย้งได้ ถ้ามีเงินช่วยเหลือ ปัญหาทุกอย่างก็จบใช่หรือไม่? ถ้าไม่นับเรื่องเงินทอง เด็กๆ จะยังอยู่ในความยากจนอีกไหม?

จากการศึกษาด้านความยากจนหลายมิติของเด็ก โดยใช้ดัชนีชี้วัดความยากจนหลายมิติของเด็ก (Child Multidimensional Poverty Index หรือ Child MPI) โดยสภาพัฒน์ ร่วมกับองค์กรยูนิเซฟ ประเทศไทย ได้แถลงผลการศึกษาล่าสุด เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2562 พบว่า เด็กไทย 1 ใน 5 หรือ 21.5% กำลังเผชิญ

กับความยากจนในหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านสุขภาพและการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนความยากจนหลายมิติของเด็กสูงสุด แต่ระดับความรุนแรงของความยากจนยังต่ำกว่าภาคเหนือและภาคใต้ ซึ่งการศึกษานี้ไม่ได้นำมิติด้านการเงินของครัวเรือนมาวิเคราะห์ แต่นำมิติด้านการศึกษา สุขภาพเด็ก มาตรฐานความเป็นอยู่ และสุขภาพ อันเป็น 4 ประเด็นสำคัญเร่งด่วนของประเทศมาวิเคราะห์ โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2558-2559 ซึ่งเด็กยากจนหลายมิติส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตชนบท 23% อยู่ในเขตเมือง 19% และยังพบว่า หากหัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาในระดับที่ต่ำ เด็กในครัวเรือนนั้นๆ มีแนวโน้มที่จะเผชิญความยากจนหลายมิติด้วยเช่นกัน ความยากจนหลายมิตียังแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มอายุของเด็กอีกด้วย โดยพบว่า 42% ของเด็กอายุ 0-4 ปีเผชิญกับความยากจนหลายมิติ เป็นสัดส่วนที่สูงกว่าช่วงอายุอื่น ขณะที่กลุ่มวัยรุ่น (15-17 ปี) เป็นกลุ่มที่ประสบกับความยากจนหลายมิติในระดับที่รุนแรงที่สุด

ผลการสำรวจและศึกษาด้านความยากจนหลายมิติของเด็กและการทำงานของแรงงานเด็กนี้ บอกอะไรเราได้บ้าง เรากำลังยืนอยู่บนฐานการพัฒนาประเทศแบบไหน โครงสร้างที่ไม่แข็งแรง ไม่มีสิ่งใดเป็นหลักให้จับยึดได้ ประชาชนเช่นเราๆ ท่านๆ ต้องประคองตัวเองให้ดี ความเหลื่อมล้ำ ไม่เท่าเทียมอยู่ในวิถีชีวิตที่เราคุ้นชิน มันอยู่ในอาหารกลางวันเด็ก ยาจากโรงพยาบาล ถนนที่เต็มไปด้วยหลุมบ่อ ภาษีที่ถูกหักจากรายการสินค้า เงินเดือนของครูและหมอที่ยังไม่ได้รับ ฯลฯ การบริหารจัดการประเทศบนรากฐานที่เหลื่อมล้ำนี้ไม่เพียงแต่ทำให้คุณภาพชีวิตประชาชนแย่ลง จนกลายเป็นประชาชนไร้คุณภาพ ถอยหลังสู่การเป็นประเทศที่ยากจะพัฒนา ช้ำร้ายกว่านั้นยังซ้ำเติมความทุกข์ให้กับประชาชนมากขึ้นไปอีก ค่ากล่วล่อยๆ เช่นนี้คงเป็นการกล่าวร้ายกันเกินไป เรามาดูชีวิตของเด็กกตัญญูสักคนหนึ่งน่าจะทำให้เราเข้าใจได้ง่ายกว่า

“น้องกิจ โตเกียว” ด.ช.ดนิษฐ์ แซ่อ้าย เด็กชายร่างท้วมวัย 15 ปีคนหนึ่งช่วยพ่อขายขนมโตเกียวกะและปาท่องโก๋ แถวท่าหน้าปากเกร็ด จ.นนทบุรี มาตั้งแต่ชั้น ป.1 โดยจะเริ่มขายปาท่องโก๋และกาแฟโบราณตั้งแต่ตี 5 ก่อนจะไปโรงเรียน และกลับมาขายขนมโตเกียวกะหลังเลิกเรียนตั้งแต่ 5 โมงเย็นจนถึง 3 ทุ่ม เด็กชายทำงานนี้เพื่อหารายได้เสริมค่าเล่าเรียน โดยช่วยกันกับพ่อที่ทำงานกรรมกรรับจ้าง ส่วนแม่มีปัญหาข้อเท้าทำให้เดินไม่ค่อยได้ ในเดือน

ภาพจาก <https://www.wongnai.com>

ภาพจาก <https://www.wongnai.com>

กุมภาพันธ์ 2562 เด็กชายกลายเป็นพ่อค้าขนมโตเกียวที่มีผู้รู้จัก ล้นหลามเพียงชั่วข้ามคืน เมื่อผู้ใช้เฟสบุ๊คคนหนึ่งได้เล่าเรื่องราว ความกตัญญูของน้องกิจออกไป คืบต่อๆ มาน้องกิจต้องขายถึงตี 1 เพราะมีคนรอต่อคิวซื้อยาวเหยียด น้องกิจได้ออกรายการทีวี มีสื่อ หลายสำนักมาทำข่าว มีคนให้ทุนการศึกษา แต่น้องกิจไม่มีสัญชาติ ไทย มีเพียงบัตรชนกลุ่มน้อยประเทชุมชนบนพื้นที่สูงเช่นเดียวกับ พ่อแม่ (เลข 13 หลักขึ้นต้นด้วยเลข 7) ซึ่งพ่อเป็นชาวลัวะในอำเภอ เชียงแสน จ.เชียงราย อพยพมารับจ้างขายแรงในกรุงเทพตั้งแต่อายุ 17 ครอบครัวนี้นี้ซึ่งประกอบด้วย พ่อ แม่ น้องกิจวัย 15 พี่ชายวัย 17 และน้องสาววัย 8 ปี จึงไม่มีสัญชาติไทยทั้งหมด น้องกิจและพี่น้อง เกิดในโรงพยาบาล จ.นันทบุรี ถือเป็นคนไทยโดยการเกิด แต่เพราะ การอพยพโยกย้ายหางานทำของพ่อแม่ ทำให้ไม่ได้กลับไปขอ สัญชาติที่เชียงราย ซึ่งนายคำแสง ผู้เป็นพ่อ บอกว่าเคยทำเรื่องขอ สัญชาติกับผู้ใหญ่บ้านที่เชียงรายมาแล้วถึง 2 ครั้ง แต่ทางอำเภอ บอกว่าต้องรออายุครบ 18 ปีถึงจะทำได้ และต้องมีค่าใช้จ่ายถึง

คนละ 25,000 บาท หากจะทำครบทุกคนต้องจ่ายเงินหลักแสน แต่ ตนไม่มีเงิน จึงไม่ได้ติดต่อขอทำบัตรอีก หลังจากนั้นน้องกิจโด่งดังก็ได้ ทำบัตรประชาชนพร้อมกับพี่ชายในเดือนเมษายนที่ผ่านมา เด็กชาย สามารถเดินทางตามหาความฝันของตนได้โดยไม่ต้องกังวลว่าไม่มี สัญชาติไทยอีกต่อไป

ยังนับว่าเป็นเรื่องดีที่แสงไฟจากสปอตไลท์ยังส่องไปถึง เด็กๆ ทำให้พวกเขาถูกมองเห็น ได้รับการเหลียวแล โดยเฉพาะเรื่อง สัญชาติที่ไม่อาจได้มาโดยง่าย เช่นกรณีของน้องกิจ โตเกียว น้อง หม่อง นักพับจรวด รวมถึงเด็กติดถ้ำที่มหมูंप่า ที่มีแสงไฟช่วยเปิด ทางให้ แต่ยังมีเด็กอีกมากที่ไม่มีโอกาสเช่นนี้ แม้พวกเขาจะมีสิทธิที่ ถูกต้องตามกฎหมายก็ตาม ด้วยกระบวนการที่ซับซ้อน ระบบข้อมูล ที่ไม่ชัดเจน ช่องโหว่ในกระบวนการขอสัญชาติที่ทำให้มีการหาผล ประโยชน์ และสวมสิทธิเกิดขึ้น ปัญหานี้จึงยังคงอยู่ยาวนานเนิ่น จาก รุน่ปู่ตาทวด ถึงรุ่นลูกหลานเหลนโหล่นในทุกวันนี้ และถ้ายังไม่ ได้รับการแก้ไขก็ยังคงสืบเนื่องต่อไปไม่สิ้นสุด ไม่ต่างจากปัญหาด้าน การศึกษา สาธารณสุข เศรษฐกิจ สังคม และระบบรัฐสวัสดิการ ต่างๆ ที่ไม่ได้นำพาพวกเราไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีอย่างที่เราควรจะเป็น มากนัก

ความยากจนสร้างเด็กกตัญญูและคนสู้ชีวิตให้แก่สังคมไทย เรามานับไม่ถ้วน “ความยากจน” จึงไม่ใช่แค่เรื่องเงินทอง แต่รวม ถึงสิทธิที่พึงมีพึงได้ และโอกาสที่พึงได้รับการพัฒนาด้วย พวกเรา จะต้องเข้มแข็งแกร่งกล้าสักเพียงใดจึงจะประกอบตนบนรากฐาน การพัฒนาประเทศที่เหลื่อมล้ำและโยกคลอนเช่นนี้ จะยังมีเด็ก กตัญญูรอคอยให้ทุกคนช่วยเหลืออีกมากมายในอนาคต ถ้าเราเพ่ง พินิจ เราจะมองเห็น ถ้าเราไม่ “เปลี่ยน” อาจจำต้อง “เป็น” ปัญหา เศรษฐกิจ ปัญหาปากท้องเริ่มเคาะประตูรั้วถึ บ้างก็มานั่งรอรอในห้อง รับแขก บ้างคอยทำอยู่ในห้องครัว วันนี้ เราพร้อมกันแล้วใช่ไหม?

ขอขอบคุณข้อมูลจาก

<https://www.komchadluek.net>

<https://prachatai.com/journal/2019/09/84279>

<https://www.pptvhd36.com>

<https://www.khaosod.co.th>

<https://www.wongnai.com>

"ทะเบียนราษฎร"

ตัวตนบนตัวเงา

ภาพจาก <https://www.freepik.com>

บัตรอะไร มีพกติดตัวไว้ อุ่นใจแต่ก็ไม่เคยหยิบออกมาใช้ คำตอบคือบัตรประชาชน คำว่าบัตรประชาชนเป็นคำพูดติดปากคนทั่วไป เชื่อว่าหลายต่อหลายคนมีบัตรนี้ติดกระเป๋าสตางค์กัน แต่ก็ไม่ค่อยได้หยิบมันออกมาใช้ อย่างน้อยๆ ก็หยิบออกมาใช้ไม่บ่อยเท่าบัตร ATM แน่ๆ หรือไม่เราก็มักจะโดนเรียกดูใบขับขี่มากกว่าที่จะเป็นบัตรประชาชนจนใครหลายคนอาจไม่ใส่ใจ อาจไม่เคยคิดถึงบัตรนี้ในชีวิตประจำวัน คนส่วนใหญ่ไม่ตกใจด้วยซ้ำไปหากพบว่าบัตรประชาชนของตัวเองตกหาย ความลำบากที่มีก็แค่ขี้เกียจไปติดต่อขอทำบัตรใหม่

แต่สำหรับคนบางกลุ่มไม่เป็นเช่นนั้น บัตรประชาชนเหมือนเป็นบัตร VIP ของชีวิตที่มอบเอกสิทธิ์มากมายยกย่องให้เขา และเขาไม่เคยขี้เกียจที่จะดำเนินเรื่องขอทำบัตร แต่เขาเหล่านั้นกลับไม่เคยได้มันมาเลย มาถึงตรงนี้หลายคนอาจสงสัยว่า ใคร? ประชาชนคนใดที่ไม่มีบัตรประชาชน? หากไม่มีบัตรจะนับเป็นประชาชนคนไทยได้อย่างไร? แล้วเขาเหล่านั้นจะมีสิทธิอะไรบ้างตามกฎหมาย? แล้วทำไมเขาถึงไม่มี? แล้วเขาจะขอให้มีบัตรฯ ได้ไหม? แล้วจะทำอย่างไร? แนนอนปัญหาเหล่านี้ตอบยากยิ่งเสียกว่าไต่กับไขอะไรเกิดก่อนกัน

ใครไม่มีบัตรประชาชน?

แน่นอนว่าคนที่ไม่ใช่ประชาชนในประเทศไทยย่อมไม่มีบัตรประชาชน เช่น นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ ผู้คนที่เข้ามาจากต่างประเทศไม่ว่าจะเข้ามาทำงาน มาศึกษาต่อ ต่างๆ นานา ย่อมไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนของประเทศไทย แต่ผู้คนเหล่านั้นย่อมมีเอกสารเฉพาะที่ทางรัฐไทยออกให้ แต่ถึงกระนั้นก็ยังมียกกลุ่มคนหรือประชาชนที่นับว่าอยู่บนผืนแผ่นดินไทยมาตั้งแต่บรรพบุรุษหรือตั้งแต่ดั้งเดิม แต่ก็ยังไม่มียบัตร พวกเขาเหล่านั้นถูกตั้งชื่อให้ว่า เป็นบุคคลดั้งเดิมตกหล่น (อาจรวมไปถึงลูกหลานของพวกเขาด้วย) พวกเขาตกหล่นจากอะไร? พวกเขาตกหล่นจากการสำรวจจดบันทึกข้อมูลจำนวนประชากร จำนวนครัวเรือนต่างๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทย หรือที่เรียกกันในสมัยแรกว่า "การสำมะโนประชากร" หรือ "สำมะโนครัว" เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนผ่านเข้าสู่โลกแห่งการพัฒนาประเทศไทยก็มีแนวคิดในการพัฒนาประเทศเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ บนโลกนี้ ดังนั้นขั้นแรกในการพัฒนานักคือ การตรวจสอบว่าคนในประเทศมีจำนวนเท่าไร ทำอะไร อยู่ที่ไหนกันบ้าง ประเทศไทยได้เริ่มดำเนินการนับจำนวนประชากรครั้งแรกเมื่อสมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2448 โดยเก็บข้อมูลว่า เป็นผู้ชาย ผู้หญิงกี่คน อายุเท่าไร เป็น

ชาติพันธุ์อะไรบ้าง และจดบันทึกไว้เรียกว่า “บัญชีพลเมือง” ซึ่งบัญชีพลเมืองนี้อาจถือได้ว่า เป็นจุดเริ่มต้นของการสำมะโนประชากร และได้กลายเป็นข้อมูลทะเบียนราษฎรในเวลาต่อมา เมื่อมีการสำรวจตรวจนับ ก็เป็นเรื่องปกติที่จะไม่สามารถตรวจนับได้หมดสิ้น หรือครบทุกคน อาจมีปัจจัยหลายสาเหตุที่ทำให้สำรวจไม่หมด ไม่ว่าจะเป็นกำลังคนของเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ พื้นที่ทางไกล เข้าไม่ถึง (อาจรวมไปถึง ไม่คิดว่าพื้นที่นั้นๆ จะมีคนอาศัยอยู่ โดยเฉพาะพื้นที่เขตป่าภูเขาสูง) ระบบการจัดเก็บไม่มีประสิทธิภาพ ความยากในการพิสูจน์เรื่องถิ่นฐานอาศัย หรือแม้แต่การเดินทางโยกย้ายของประชากรที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ถึงแม้จะมีการเก็บข้อมูลสำรวจหรือการสำมะโนครัวประชากรเป็นระยะๆ มาโดยตลอด แต่ปัญหาคนตกหล่นก็ยังไม่พาท้าวว่าจะยุติ ช้ำยังเป็นปัญหาที่หนักหนาขึ้นกว่าเดิมเมื่อมาถึงยุคที่มีการเดินทางข้ามประเทศไปมาอย่างสะดวกรวดเร็วเช่นปัจจุบัน

การสำมะโนประชากร/สำมะโนครัว

เริ่มต้นความคิดการตรวจนับประชากร เกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2448 เรียกว่า “บัญชีพลเมือง” การตรวจสอบตรวจนับจำนวนประชากรก็เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปพัฒนาประเทศ ซึ่งออกเป็นกฎหมาย โดยมีประเด็นสำคัญ 3 ประการคือ (1) ให้จัดทำบัญชีสำมะโนครัวขึ้น (2) ให้จัดทำบัญชีคนเกิดและคนตาย (3) ให้จัดทำบัญชีคนเข้าคนออก โดยให้ผู้ใหญ่บ้านและกำนันจัดทะเบียนรายชื่อเหล่านี้เก็บรักษาไว้ ต่อมาก็ได้มีการพัฒนาการตรวจนับเก็บข้อมูลให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้นโดยมอบหมายให้เป็นหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทย ดำเนินการครั้งแรกในปี พ.ศ. 2452 อาจถือได้ว่าเป็นระบบการเก็บข้อมูลประชากรครั้งแรกก็ว่าได้ ต่อมาจึงมีการตรวจนับกันทุกๆ 10 ปี (โดยประมาณ ปีถัดมาคือ ปี พ.ศ. 2462, 2472, 2480 และ 2490) จนกระทั่งปี พ.ศ. 2490 จึงเรียกว่า “การสำรวจสำมะโนครัว” และหลังจากนั้น ในปี พ.ศ. 2503 ความรับผิดชอบในการดำเนินงานเปลี่ยนเป็นของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ดำเนินการจัดทำสำมะโนประชากรทุกๆ 10 ปี จนกระทั่งถึงปัจจุบันนับได้ว่าครบ 100 ปีพอดี ในปี 2553 ที่ผ่านมา

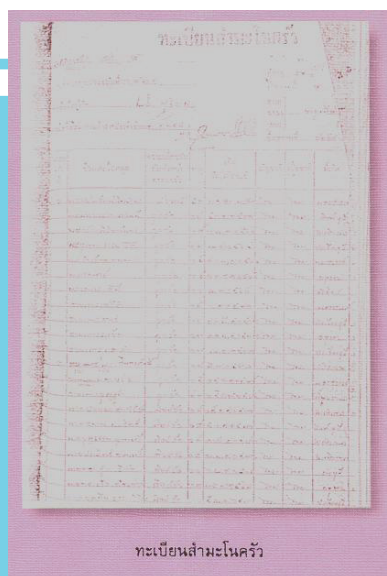
ข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำไปใช้ในการพิจารณา จัดสรรงบประมาณและวางแผนพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น การศึกษา สาธารณสุข หรือสวัสดิการพื้นฐานต่างๆ ของประเทศ

มาเป็นทะเบียนบ้าน/ทะเบียนราษฎร

คงมีใครหลายคน โดยเฉพาะคนที่อายุ 50 ปีขึ้นไป อาจสับสนหรือสงสัยว่า ใบสำมะโนครัว กับ ใบทะเบียนบ้านเหมือนกันไหม หรืออย่างน้อยก็ต้องเคยได้ยินคำว่า “ใบสำมะโนครัว” กันอยู่บ้าง ความจริงแล้ว สองอย่างนี้มีความใกล้ชิดกันอยู่มากทีเดียว ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นอาจอนุมานได้ว่า ใบสำมะโนครัวนั้นก็คือใบที่จดยรายชื่อจากการสำมะโนครัว ตั้งแต่ครั้งที่รัชกาลที่ 5 ได้เริ่มทำไว้ เป็นข้อมูลหลักฐานทางประชากรหรือครัวเรือน ส่วนทะเบียนบ้านนั้น หากเราสืบหาข้อมูลบนเว็บไซต์เราจะพบข้อมูลเขียนว่า

“ทะเบียนบ้าน” เป็นเอกสารราชการที่สำคัญซึ่งทางราชการจัดทำขึ้นเพื่อระบุรายละเอียดที่ตั้งของบ้าน และรายการต่างๆ ของบุคคลในบ้านได้แก่ ชื่อ นามสกุล เลขประจำตัวประชาชน ชื่อบิดามารดา ภูมิลำเนาเดิม ฯลฯ และจัดทำขึ้นอีกหนึ่งฉบับมอบให้กับเจ้าบ้านแต่ละบ้านถือใช้ประโยชน์เรียกว่า “สำเนาทะเบียนบ้าน” ทะเบียนบ้านถือเป็นส่วนหนึ่งของทะเบียนราษฎร ซึ่งรวมทะเบียนคนเกิด คนตาย ย้ายที่อยู่ และการดำเนินการเกี่ยวกับบ้าน เช่น การขอเลขที่บ้าน การรื้อถอนบ้าน เป็นต้น

ทะเบียนราษฎรของไทยนั้น จะเริ่มเมื่อใด และมีวิธีปฏิบัติอย่างไรนั้น ไม่มีหลักฐานปรากฏให้แน่ชัด แต่อาจกล่าวได้ว่า จุดเริ่มของงานทะเบียนราษฎรนั้นน่าจะมาจากการจดทะเบียนชายฉกรรจ์เพื่อไว้ใช้ในราชการสงคราม ซึ่งเรียกว่า “การจดบัญชีพลเมืองหรือสารบัญชี”

ภาพจาก <http://tabianprawet.blogspot.com>

ทะเบียนบ้านฉบับปี 2499

เมื่อเราพิจารณาแล้วจะเห็นว่า ใบสำมะโนครัวกับทะเบียนบ้านนั้นมีรายละเอียดที่ต่างกัน โดยเฉพาะการมีเลขประจำตัวประชาชน

หลังจากที่ ร.5 ได้ทรงริเริ่ม การทำสำมะโนครัวไว้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2458 พระมวงกุเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำริให้ตรา พ.ร.บ. ว่าด้วยเรื่องการจดทะเบียนทำบัญชีคนในพระราชอาณาจักรและการทำทะเบียนต่างๆ พ.ร.บ. ดังกล่าวถูกตราขึ้นกว่า 12 ฉบับ (นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2452 – 2490) ซึ่งกฎหมายข้อบังคับที่วางไว้แยกอำนาจการจัดการไว้อย่างสับสนไม่แน่ชัดว่าจะปฏิบัติตามกฎข้อใดอย่างไร จึงจะดี ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2499 จึงโปรดเกล้าให้ปรับปรุงและทำการยกร่างกฎหมายขึ้นใหม่ทั้งหมด รวมถึงวิธีการปฏิบัติ กฎเกณฑ์ ทั้งหมดไว้ด้วยกัน เรียกว่า “พ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2499” ประกาศใช้วันที่ 21 ก.พ. 2499 หลังจากนั้นก็มีการตรวจสอบทะเบียนราษฎรทั่วประเทศโดยมีกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ดำเนินการ เมื่อตรวจสอบเสร็จสิ้นก็มีการจัดทำเป็น “ทะเบียนบ้าน” ในที่สุด ทะเบียนบ้านฉบับนี้ถือว่าเป็นทะเบียนบ้านฉบับแรก เรียกว่า “ทะเบียนบ้านฉบับปี 2499” ต่อมาได้มีการปรับปรุงรูปแบบให้มี

ทะเบียนบ้านฉบับปี 2515

ทะเบียนบ้านฉบับปี 2531

การบันทึกรายละเอียดมากขึ้นอีก ในปี พ.ศ. 2515 เช่น ช่องข้อมูลรายชื่อบิดามารดาผู้ให้กำเนิด เรียกว่า “ทะเบียนบ้านฉบับปี 2515” หลังจากนั้นได้มีโครงการจัดทำ เลขประจำตัวประชาชน ปี พ.ศ. 2527 ระบุว่า ประชาชนทุกคนที่ได้รับการสำรวจ จะมีเลขประจำตัวคนละ 1 เลข แต่ละคนจะไม่ซ้ำกัน โดยใช้เป็นฐานการประมวลผลระบบคอมพิวเตอร์ จึงมีการปรับปรุงทะเบียนบ้านอีกครั้ง โดยมีข้อมูลเลขประจำตัวประชาชนเพิ่มเข้าไป เรียกว่า “ทะเบียนบ้านฉบับปี 2526” (หมายเหตุ จากข้อมูลที่สืบค้นมา มีการเริ่มทำโครงการเลขประจำตัวประชาชนในปี พ.ศ. 2527 แต่ ทะเบียนบ้านฉบับปรับปรุงเรียกว่า “ฉบับปี 2526” ไม่ทราบข้อมูลที่ชัดเจนว่า เป็นอย่างไร ผู้เขียนคาดเดาว่า โครงการทำทะเบียนบ้านใหม่อาจเกิดขึ้นก่อน แล้วจัดทำเลขประจำตัวประชาชนจึงตามมาในปัดมานี้ เป็นเพียงข้อสันนิษฐานของผู้เขียนเท่านั้น) กรมการปกครองได้จัดทำทะเบียนใหม่นี้และได้คัดเป็นสำเนาให้กับเจ้าบ้านทั่วทั้งประเทศประมาณ 14 ล้านหลัง ระหว่างปี พ.ศ. 2531 – 2539 จึงครบทุกครัวเรือน ฉบับที่เจ้าบ้านถืออยู่จึงเรียกว่า “สำเนาทะเบียนบ้าน” นั่นเอง

เลขประจำตัวประชาชน

ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว เลขบนบัตรประชาชน หรือเลขประจำตัวประชาชนของแต่ละคนจึงมีเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น ไม่ซ้ำกัน เลขประจำตัวประชาชน ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อระบุตัวตน เพื่อเป็นรหัสในการบันทึกข้อมูลต่างๆ ของบุคคลนั้นๆ ปัจจุบันหมายเลขประจำตัว หรือ บัตรชนิดต่างๆ ถูกรวบรวมไว้เป็นบัตรเดียว โดยมีการระบุชนิดของบุคคลไว้เป็นรหัส ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เลขประจำตัวประชาชนจึงระบุข้อมูลไว้มากมาย โดยที่หลายคนอาจไม่เคยรู้มาก่อน ความหมายของเลข หลักต่างๆ ของเลขประจำตัวประชาชนมีความหมาย

► **เลข 00** คือ กลุ่มคนต่างด้าวที่ได้รับให้อยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษ กลุ่มแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ เมียนมา ลาว กัมพูชา

หลักที่ 2 ถึงหลักที่ 5 หมายถึง รหัสของสำนักทะเบียนหรืออำเภอที่เรามีชื่ออยู่ในทะเบียน ณ ตอนที่ให้เลข ซึ่งก็หมายถึงถิ่นที่อยู่ของแต่ละคน

หลักที่ 6 ถึงหลักที่ 10 หมายถึง กลุ่มที่ของบุคคลแต่ละประเภทตามหลักแรก (หลักที่ 1) ซึ่งทางสำนักทะเบียน ในแต่ละแห่ง ก็จะจัดกลุ่มเรียงไปตามลำดับหรือหากเป็นเด็กเกิดใหม่ในปัจจุบัน เลขดังกล่าวก็จะหมายถึง เล่มที่ของสูติบัตร

หลักที่ 11 และ 12 หมายถึง ลำดับที่ของบุคคลในแต่ละกลุ่มประเภท เป็นการจัดลำดับว่าเราเป็นคนที่เท่าไรในกลุ่มของบุคคลประเภทนั้นๆ

หลักที่ 13 หมายถึง ตัวเลขสำหรับตรวจสอบความถูกต้องของเลขทั้ง 12 หลักแรก

นอกจากนี้ก็ยังมียรายละเอียดของประเภทบุคคลต่างๆ ปลีกย่อยโดยเฉพาะอีก ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เลขประจำตัวประชาชน จึงเป็นเลขที่ระบุตัวตนของแต่ละคนและใช้ในการอ้างอิงเป็นข้อมูลพื้นฐานในการประกอบธุรกรรมใดๆ ไม่ว่าทั้งภาครัฐและเอกชน หรือที่ชาวบ้านเราเรียกกันว่า เอาไว้ไปติดต่อกับราชการ แท้จริงความสำคัญของบัตรประชาชน ที่ชาวบ้านเข้าใจกันก็คือ ตัวเลขประจำตัวประชาชนนั่นเอง เลขที่ระบุตัวตนของแต่ละคน นอกจากจะแยกประเภทและเก็บข้อมูลแล้ว มันยังเป็นตัวบ่งบอกว่า ประชาชนประเภทใด มีสิทธิ์เข้าถึงบริการสาธารณะของรัฐมากน้อยแค่ไหน มีสิทธิ์ที่จะทำอะไร หรือไม่สามารถทำอะไรได้บ้าง แล้วประชาชนที่ไม่มีเลขประจำตัวจะอย่างไร? เราจะระบุตัวตนของตนเองต่อรัฐได้โดยวิธีใด? เรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีกฎระเบียบที่ซับซ้อนละเอียดอ่อนในการพิสูจน์ตัวตนของบุคคล เป็นปัญหาใหญ่ที่เป็นปมพันกันแน่นและยุ่งเหยิง อย่างน้อย ปัญหานี้ก็ดำรงอยู่มาร้อยกว่าปี เท่าที่มีการสำรวจสำมะโนครัวในประเทศไทย

ดังนี้

หลักที่ 1 หมายถึงประเภทบุคคลมีประมาณ 10 ประเภท คือ

- **เลข 1** คือ คนที่เกิดและมีสัญชาติไทย และได้แจ้งเกิดภายในกำหนดเวลา (ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2527)
- **เลข 2** คือ คนที่เกิดและมีสัญชาติไทย ได้แจ้งเกิดเกินกำหนดเวลา (ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2527)
- **เลข 3** คือ คนไทยและคนต่างด้าว ที่มีใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ในสมัยเริ่มแรก (คือตั้งแต่ก่อนวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2527)
- **เลข 4** คนไทยและคนต่างด้าว ที่มีใบสำคัญคนต่างด้าวแต่แจ้งย้ายเข้า โดยยังไม่มีเลขประจำตัวประชาชน ในสมัยเริ่มแรก (1 มกราคม – 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2527)
- **เลข 5** คือ คนไทยที่ได้รับอนุมัติให้เพิ่มชื่อ เข้าไปในทะเบียนบ้านในกรณีตกสำรวจ
- **เลข 6** คือ ผู้ที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และผู้ที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่อยู่ในลักษณะชั่วคราว
- **เลข 7** คือ บุตรของบุคคลประเภทที่ 6 ซึ่งเกิดในประเทศไทย
- **เลข 8** คือ คนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมาย คือ ผู้ที่ได้รับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว หรือคนที่ได้รับการแปลงสัญชาติเป็นสัญชาติไทย และคนที่ได้รับการให้สัญชาติไทย ตั้งแต่หลังวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2527 เป็นต้นไปจนปัจจุบัน
- **เลข 0** คือ (กลุ่ม 89) คือกลุ่มไม่มีสถานะทางทะเบียน

หากฉันมีบัตร คงไม่ใช่ว่าแค่ได้คิดถึง

ในบรรดาลูกหลานลื้อ คิดว่า มีผมหนึ่งคนละที่ไม่มี
ความรู้เรื่องเรื่องราวของชาวลื้อเลย ว่าเรามากจากไหนและ
ทำไมถึงมาอยู่ตรงที่ ณ ปัจจุบันได้ ผมเคยถามแม่บ่อยๆว่า
แม่มาจากไหน และเติบโตที่ไหน (ปีนี้แม่อายุได้ 80 ปี) แม่เล่า
ได้เพียงว่า แม่เกิดที่ดอยแม่สลอง แต่เดิมเป็นอำเภอแม่จัน
จังหวัดเชียงราย ปัจจุบันเป็นเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวงครับ ผม
ถามแม่ แม่รู้ไหม? ว่าตาและยายมาจากที่ไหน ผมถามแม่
เสมอๆ แต่แม่ก็ตอบได้เพียงว่า มาจากเมืองทางเหนือไกล
มาก ต้องผ่านและข้าม แนน-จ้อ-ด้า-มา (แม่น้ำขนาดใหญ่) ผม
จินตนาการมาตลอดตั้งแต่เด็ก คำว่า "แนน-จ้อ-ด้า-มา" ว่าเป็น
น้ำทะเลหรือมหาสมุทรที่กว้างใหญ่มาก

แม่เล่าว่าตาบยายต้องใช้เวลาในการเดินทางหลายสิบปี ข้าม
ภูเขา แม่น้ำต่างๆ กว่าจะมาถึงที่ดอยแม่สลองได้ การเดินทางของชาว
ลื้อนั้นเป็นเรื่องราวที่ น่าศึกษาค้นคว้ามาก เสียดยผมไม่มีความรู้เรื่องนี้

ได้แต่จินตนาการและวาดฝันไว้ว่าสักวันจะต้องหาโอกาสไปค้นหาคำตอบ
คำว่าเมืองทางเหนือ และ "แนน-จ้อ-ด้า-มา" คืออะไรและอยู่ที่ไหน ผมร้อง
เพลงลื้อไม่เป็นเลย หากร้องเป็นคงจะดีไม่น้อยเพราะเคยมีคนเล่าให้ฟัง
ว่า การร้องเพลงของชาวลื้อนั้นจะทำให้เรามีความรู้ มีความเข้าใจในวิถี
ชีวิตและการเดินทางของชาวลื้อได้ดี เพลงจะแฝงไปด้วยเรื่องราวแห่ง
ประวัติศาสตร์ของการเดินทาง วิถีวัฒนธรรมและธรรมชาติ เช่น ภูเขา
แม่น้ำ ต้นไม้ สัตว์ป่า ตลอดจนวิถีทางการเกษตร คนรุ่นเก่าๆ บางคนร้อง
เพลงไปด้วยร้องให้ไปด้วย (ผมเคยเห็นตอนเด็กๆ เมื่อมีญาติต่างถิ่นมา
เยี่ยมบ้านและกลองคั้นจะมีการโต้ตอบบทเพลงกัน) สอบถามได้ความว่า
เขาคิดถึงอดีต คิดถึงบ้านเก่า คิดถึงเส้นทางแห่งการเดินทาง ความขมขื่น
การพลัดพรากจากชุมชน จากญาติพี่น้องมาแต่ไกลและไม่วันพบกันอีก
เลย โบกมือลากันครั้งกันครั้งสุดท้าย ณ จุดข้าม แนน-จ้อ-ด้า-มา ตอนอายุ
ได้ไม่กี่ขวบ เห็นพ่อแม่ร้องไห้ แต่ยังไม่เข้าใจ ถึงตอนนี้จึงได้รู้ความ ได้แต่

ร้องเพลงพราหมณ์มาหวนคำนึงถึงวันเก่าๆ
ตอนจากกัน แต่ผมได้ฟังการบอกเล่าแค่นี้
ยังทำให้ผมน้ำตาคลอได้เลยครับ ชาวลี้
เดินทางสู่ประเทศไทย ดินแดนแห่งสันติสุข
มาหลายช่องทางในเขตพื้นที่จังหวัด
เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอนและตาก
ตามแนวชายแดนไทยระหว่างประเทศ
เมียนมาร์

เป็นร้อยกว่าปีแล้ว ตามคำบอกเล่า
ซึ่งก็น่าเชื่อถือได้ เพราะตายาย ผม เสียชีวิต
ตอนอายุได้ 101 ปี เมื่อปี 2531 และบอก
ว่าตอนข้าม เน-จื่อ- ต้า-มา ตายายอายุ
ประมาณ 4-5 ขวบ ติดตามทวดและญาติ

อีกประมาณ 15 ครอบครัว เดินทางอดทนร้อนแรมข้ามน้ำ ข้ามภูเขาหิมะสูงชัน อากาศหนาวเย็น
ต่อสู้กับโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ อย่างทุกข์ทรมาน กว่าจะมาถึงประเทศไทย ใช้เวลาประมาณ 13 ปี ซึ่ง
ก็ไม่ใช่เป็นกลุ่มลี้ซุนแรกทีเข้ามาในประเทศไทย มีกลุ่มชาวลี้ซุนกลุ่มก่อนหน้านี้แล้ว ดังนั้นคำนวณ
ดูคร่าวๆ ลี้ซุนเข้ามาในประเทศไทย โดยประมาณการได้ 120 -150 ปี ที่แล้ว หรืออาจจะมากกว่านั้น
ได้ บางตำราว่ากล่าวไว้อย่างนั้น

แล้ววันหนึ่งโชคของผมก็มาถึง ผมได้เดินทางไปพร้อมกับคณะเครือข่ายลี้ซุนแห่งประเทศไทย
ไปร่วมประชุมการสัมมนาสิทธิชนาชาติที่เขตปกครองพิเศษของลี้ซุน ญูเจียง มณฑลยูนนาน ประเทศ
จีน และถือโอกาสไปพื้นที่ชุมชนชาวลี้ซุนที่ผู่โกว หลู่คุ ซึ่งเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่สองฝั่งแม่น้ำสาละวิน
และได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถามผู้รู้ต่างๆ หลายคน ถึงเรื่องราวความสัมพันธ์และความ
เชื่อมโยงของชาวลี้ซุนแต่ละประเทศ ความเชื่อมโยงสายตระกูลต่างๆ ทำให้ผมพอจะจับประเด็นและ
เชื่อมต่อกันได้บ้าง การสอบถามและเสาะแสวงหาเหตุผลที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางของชาว
ลี้ซุนในอดีต เหตุใดจึงเสี่ยงชีวิตที่จะต้องข้ามแม่น้ำสาละวินที่เชี่ยวกราก ลึกและกว้างใหญ่ การค้นหา

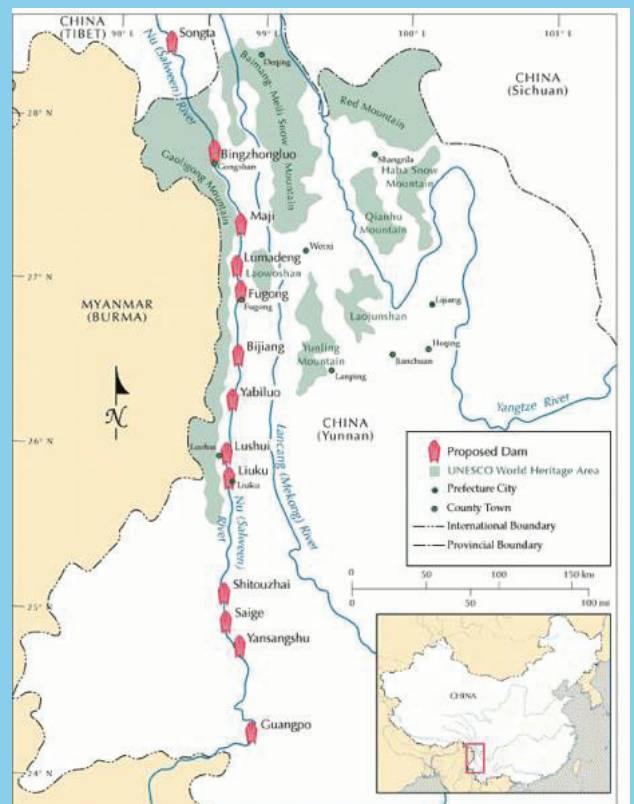

จุดข้ามแม่น้ำที่คิดว่าปลอดภัย
แต่ก็ไม่วายก็เกิดความสูญเสียจน
ได้ เพราะน้ำเชี่ยวกรากและลึก
(ไม่สามารถคำนวณความลึก
ของแม่น้ำได้เลยจนกว่าจะมีคน
ทดลองเสี่ยงตายข้ามไป) พี่น้อง
พลัดพรากกันจนได้ มีความเสี่ยง
จากการข้ามแม่น้ำยังไม่พอ การ
เดินทางต้องปีนภูเขาหิมะ ผ่าน
ช่องแคบ "หว่า-ผะ" เลี้ยวเลาะ
ตามสันเขา ตรงจุดพรมแดน
ระหว่างประเทศเมียนมาร์และ
ประเทศจีน ผมได้เดินทางไปพบ
ช่องแคบภูเขาหิมะนั้นจนได้ และ
ให้คนนำทางหยุดรถ ณ บริเวณนั้น
ทันที ผมเดินลงจากกรวดอากาศ
ลึกๆ เต็มปอดและจินตนาการวาด
โมนาภาพแห่งการปีนป่ายภูเขา
หิมะของชาวลี้ซุนสมัยนั้น มันสุด
แสนลำบากเหลือเกิน เห็นขีดหิน
หิมะที่หนาวและสิ้นไหล ลม
กระโชกแรงแทบจะพัดให้ตกเขา
ได้อย่างง่ายดาย เด็กเล็กๆ พร้อม
สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ นั้นแบกขน
กันอย่างไร? ผมมองดูรอบๆ ทาง
ปีนเขาที่สูงชันสุดลูกดาด

แต่ทำไม ชาวลีซู ในยุคนั้นจึงต้องอพยพเดินทาง “ผ่านภูเขา นับพันลูก ผ่านร้อยพันสายน้ำ” พวกเขาหนีอะไรหรือ? ผมสงสัยเหลือเกิน หรือว่าจะไปแสวงหาอะไรในเบื้องหน้า ดินแดนแห่งความอุดมสมบูรณ์ สงบสุขสันตอย่างนั้นหรือ? หรือมีเหตุปัจจัยอะไรที่สำคัญกว่านั้น ผมสังเกตและเก็บข้อมูลสภาพภูมิศาสตร์ สังคมวัฒนธรรม การประกอบอาชีพทางการเกษตรและอื่นๆ เก็บความสงสัยกลับมาถามเพื่อความกระจ่างจากผู้อาวุโสชาวลีซูในประเทศไทยที่ยังพอให้ข้อมูลได้บ้าง ผมเห็นแล้ว คำว่า “แน-จื่อ-ด่า-มา” คืออะไร พร้อมกับเอารูปที่ผมถ่ายมาให้แม่ดู และอธิบายลักษณะแม่น้ำ ความกว้าง ความลึก ดูแม่น้ำใจมากขึ้นไปด้วย เพราะแม่เองก็ได้แต่ฟังจากตาข่ายยายเล่าให้ฟังและจินตนาการเท่านั้น และตามบทเพลงของชาวลีซู การพลัดพรากจากกัน ณ จุดริมแม่น้ำ สาละวิน แน-จื่อ-ด่า-มา ความจริงแล้วยังมีแม่น้ำสายใหญ่อีกหลายสายที่เป็นแม่น้ำประวัติศาสตร์แห่งการเดินทางของชาวลีซู เช่น แม่น้ำโขง แม่น้ำกก แม่น้ำอิรวดี เป็นกลุ่มชาวลีซูกลุ่มต่างๆ ที่พลัดพรากกระจัดกระจายกันไป เมื่อผมกลับบ้านถึงบ้านผมได้มีโอกาสไปคุยกับพ่อเผ่าคนหนึ่งซึ่งอพยพหนีภัยสงครามผ่านเหตุการณ์อันเลวร้ายในการข้ามภูเขา ข้ามแม่น้ำ ลงมาอยู่ที่ประเทศไทยและที่บ้านปางสาแห่งนี้ ตอนนี้อยู่พ่อเผ่าอายุ 99 ปีแล้ว ผมเห็นเขาตั้งแต่เด็ก เขาขยันมากเป็นผู้บุกเบิกการทำงานขั้นบันไดให้กับชุมชน พัฒนพื้นที่การเกษตรโดยใช้ระบบชลประทานและการเกษตรผสมผสาน เขาเคยถูกรังแกไม่ไผ่โบราณถวายเป็นหลวงรัชกาลที่ 9 เมื่อครั้งที่พระองค์เสด็จมาเยือนบ้านปางสาและได้กราบเข้าเฝ้าพระองค์ด้วย นั่นเป็นสิ่งที่พ่อเผ่าภาคภูมิใจที่สุด พ่อเผ่ายังได้คุยกับผมเสมอว่าเขาอยากกลับเยี่ยมถิ่นเกิดที่จากมาสักครั้งหนึ่งในชีวิตที่ประเทศจีน แต่เขาไม่มีบัตรประชาชนไม่สามารถไปได้ มีเพื่อน ๆ ที่มารุ่นเดียวกับพ่อเผ่ามันได้กลับไปเยี่ยมญาติที่ประเทศจีนกันแล้วแรกๆ เขากล่าวผมเสมอว่า เมื่อไหร่จะได้บัตรประชาชน พ่อเผ่าอยากได้บัตรประชาชน เพราะหวังเพียงอยากทำหนังสือเดินทางไปเยี่ยมถิ่นเกิดของตนเองเท่านั้น แม้ว่ามีหลายๆ หน่วยงานพยายามทำข้อมูลประวัติของพ่อเผ่าเพื่อขอบันทึกลงรายการเพื่อขอสัญชาติไทย แต่ดูเหมือนว่าจะสิ้นหวัง พ่อเผ่าเริ่มท้อมากขึ้นเพราะหลายปีแล้วจนพ่อเผ่าเริ่มชราภาพ และบ่นไม่เอาแล้ว บัตรประชาชนทำไมทำยากจัง สอบและทำข้อมูลไม่เสร็จสักที ทำให้ลูกหลานลำบากเสียเวลา และตัวพ่อเผ่าเองก็ไม่ค่อยสะดวกในการเดินทางไปมาแล้ว ทำไมเราต้องมีบัตรประชาชน คนเราควรมีสติในการเดินทางไปได้ทุกที่ ที่บนโลกใบนี้ไม่ใช่หรือ พ่อเผ่ารำพึงให้ผมฟังอยู่เสมอๆ เมื่อตอนเดินทางออกจากประเทศจีนมานั้น พ่อกับแม่ได้ลี้ภัยไว้กับพ่อเผ่าว่าวันข้างหน้าให้กลับมาเยี่ยมบ้านเกิดนะ พ่อเผ่าคุยกับผมด้วยน้ำตาคลอ อยากไปเหลือเกิน อยากไปพบญาติๆ ของพ่อแม่ที่ประเทศจีน พ่อเผ่าไม่มีโอกาสสื่อสารใดๆ กับญาติทางจีน

เขาจึงมีความหวังอย่างเดียวว่าขอมีบัตรประชาชน เพื่อจะสามารถกลับไปเยี่ยมญาติที่จีนสักครั้งหนึ่งก่อนจะสิ้นบุญไปเท่านั้น มันคือความหวังที่เลื่อนกลาง

มีเพื่อนๆ รุ่นเดียวกันกับพ่อเผ่า ที่บางคนเขาไปกัน แต่พ่อเผ่าไม่สามารถไปได้ เพราะไม่มีบัตรประชาชนนั่นเอง วันนี้ผมได้นำภาพภูเขาและแม่น้ำให้พ่อเผ่าดู พ่อเผ่าพูดเสียงสั่นเครือยื่นมือมาจับผมไว้แน่น และแขนมองหน้า น้ำตาคลอใสๆ อาบชุ่มรอบบ่าตา ผมก้มย่อเข้ากอดพ่อเผ่าไว้นั่นอย่างรับรู้ถึงความรู้สึกและกระซิบข้างหูพ่อเผ่าเบาๆ ว่า ผมรักพ่อเผ่านะครับและจะพยายามเต็มที่ มีเพียงให้กำลังใจที่ผมทำได้ในขณะนั้น แต่จิตใจของพ่อเผ่ายังโหยหาและคำนึงถึงญาติๆ ที่อยู่ในประเทศจีนตลอดเวลา

กัปตันเม็ดทราย

(Capitães da Areia / Captains of the Sands)

ผู้เขียน Jorge Amado (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 1937)

ผู้แปล กอบชสี (แปลจากภาษาโปรตุเกส)

พิมพ์ครั้งที่ 1 มีนาคม 2559 สำนักพิมพ์ไลบรารี เฮ้าส์

ใครๆ ต่างเรียกพวกเขาว่า “กัปตันเม็ดทราย” หรือ พวกเด็กหัวขโมยแห่งเมืองซาลวาดอร์ รัฐบาเยีย บราซิล เด็กๆ เหล่านี้เลี้ยงชีพด้วยการขโมย นอนหลับในโกดังท่าเรือร้างท่าเรือแห่งหนึ่ง ปกครองกันเองในหมู่เด็ก ต้องคอยหลบหนีตำรวจหรือไม้ก็คอยลักลอบออกมาจากสถานกักกันแดนเมื่อถูกจับได้ อยู่ในการกดขี่และกดขี่กันเอง ไม่มีใครให้รักและยากจะรักใคร พวกเขาจะไว้อีกแค่บางหลวงแก่ๆ คนหนึ่งและเทพมารดาเท่านั้น แมดดวงตาจะยังเปล่งประกายเมื่อเห็นแสงไฟจากบ้านมุน แต่ก็พร้อมดับกำหนดด้วยการข่มเหงเด็กสาวสักคนบนชายหาดไกลตาผู้คน บ้างก็เล่นบทแม่ลูกเพื่อตีกันส่วนที่กระหาย ทั้งรัก ชัง ดี ร้าย มีศรัทธา ความรุนแรง ความหิวโหย และความรู้ดีเพียงสา ถูกหลอมรวมเป็นพวกเขา เมื่อชีวิตไม่ได้หยุดพวกเขาไว้แค่วัยเด็ก ทุกคนต้องเติบโต และต่างก็เติบโตไปในหนทางของตนเอง แล้วชีวิตที่เป็นดังเม็ดทรายจะเติบโตเช่นไร?

ฌอร์ฌ อะมาดู เล่าไว้อย่างชัดเจน และเสียดสมในความหม่นเศร้า ความรู้สึกนึกคิดอันบริสุทธิ์ของเด็กผู้ถูกกดขี่และไล่ล่าจะบอกกล่าวกับผู้อ่านเจียบๆ แล้วคุณก็นึกถึงกัปตันเม็ดทรายที่พบได้ในทุกวันนี้

มหาลัยเหมืองแร่ (The Tin mine)

ผู้เขียน อาจินต์ ปัญญพรรค์

ผู้กำกับ จิระ มะลิกุล

ฉายปี พ.ศ. 2548 สร้างโดย จีเอ็มเอ็ม ไท หับ (GTH)

เรื่องราวจากหนังสือรวมเรื่องสั้นชุด เหมืองแร่ ที่เป็นเสมือนบทบันทึกชีวิตของผู้เขียน ชายหนุ่มชั้นปีที่ 2 คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ถูกรังเกียจออกจากรั้วมหาวิทยาลัย และต้องถูกดัดนิสัยด้วยการเดินทางสู่เหมืองแร่กระโสม จังหวัดพังงา เมืองแสนไกลในยุคเหมืองแร่เฟื่องฟู ในปี พ.ศ. 2492 มหาลัยชีวิตของเขาเริ่มต้นที่นั่น ที่ๆ ฝนตกจนภูเขาละลาย ใบไม้ไม่ไหวไม่ขึ้น (ผู้เขียนบอกไว้อย่างนั้น) 4 ปีของชีวิตชายหนุ่มคนหนึ่งก็โอบกอดและหล่อเลี้ยงเขาไว้ทั้งชีวิต หนังสือเล่มนี้ไม่มีแอคชั่นเด็ดพล็อตไม่หวือหวา ทั้งยังเป็นนักแสดงหน้าใหม่ทั้งหมด หนังสือไม่ประสบความสำเร็จด้านรายได้ แต่ก็ใช่ว่าเป็นหนังที่ประทับใจใครไม่น้อยทีเดียว ถ้าใครเคยอ่านหนังสือชุดนี้ คุณจะได้เห็นตัวละครเดินออกมาจากหนังสือแต่ละหน้า พร้อมอุทานว่า ไข่! นี่แหละคนที่ฉันรู้จัก หนังสือเรื่องและสร้างตัวละครได้อย่างละเมียดละไม เป็นหนังไทยที่ไม่อยากให้พลาดเลยจริงๆ คะ เพราะการงานแห่งชีวิตและมิตรภาพ สร้างความหวังและพลังให้เราได้อย่างจริงๆ (หุดหูก้อแท้เมื่อไหร่เปิดมาดูได้ทุกเมื่อเลยคะ)

“คนไร้สัญชาติในวันนั้น คือคนไทยในวันนี้”

“บัตรประชาชน ไม่ได้เป็นแค่บัตรแสดงตัวตนเท่านั้น แต่เป็นเครื่องมือที่รัฐบาลใช้ในการควบคุมประชากรทั้งประเทศ..ใครก็ยากได้”

จากสถิติการสำรวจสำมะโนประชากรของประเทศไทยเมื่อปี 2561 พบว่าประเทศไทยมีประชากร 66,208,740 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 9 พฤษภาคม 2561) โดยจากจำนวนทั้งหมด มีประชากรที่เป็นคนไร้สัญชาติ “หรือไม่มีบัตรประชาชนคนไทย” จำนวน 796,402 คน ที่ไม่มีสัญชาติไทย ทั้งที่จัดอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยอาศัยอยู่ในพื้นที่ 20 จังหวัด และอาศัยอย่างหนาแน่นใน 9 จังหวัดภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีกลุ่มชาติพันธุ์มากกว่า 40 กลุ่มในประเทศไทย ในจำนวนนั้น มีเพียง 19 กลุ่มที่ได้รับการยอมรับตามกฎหมายจากรัฐบาล บางกลุ่มอาศัยอยู่ทางภาคเหนือของไทยมากกว่า ศตวรรษ ขณะที่บางกลุ่มย้ายถิ่นฐานมาในช่วงเวลาเดียวกับชาวไทยด้วยซ้ำ แต่แม้ว่าบรรพบุรุษจะอาศัยอยู่ในประเทศไทย มาหลายชั่วอายุคนแล้วก็ตาม กลุ่มชาติพันธุ์จำนวนมากก็ยังไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นคนไทยที่แท้จริง หลายกลุ่มไม่มีสถานะทางกฎหมาย และไม่สามารถเข้าถึงสิทธิทางสุขภาพ การศึกษา เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมได้ **“เพราะบัตรประชาชน ใบเดียว”**

ดังนั้นบัตรประชาชนจึงมีความสำคัญ **“เพราะรัฐบาลไทยใช้บัตรประชาชน ใช้เลข 13 หลักเป็นเครื่องมือในการควบคุมคนในประเทศ”** ในการกำหนดนโยบาย การวางแผนงบประมาณในแต่ละกระทรวง เช่นกระทรวงศึกษา งบประมาณรายหัวของเด็กนักเรียน กระทรวงสาธารณสุข งบประมาณด้านสุขภาพคิดจากงบประมาณรายหัวของประชากร เห็นชัดเจนเช่นนโยบายด้านสาธารณสุขมีมติคณะรัฐมนตรีในปี 2553 และ 2558 ให้กระทรวงสาธารณสุขรับผิดชอบการรักษาพยาบาลสำหรับคนที่มีปัญหาสถานะ แต่จำกัดเฉพาะผู้มีเลขประจำตัว 13 หลักเท่านั้น หากใครไม่มีเลข 13 หลักก็ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในกองทุนคืนสิทธิในการรักษาพยาบาลได้

ถ้าจะถามว่าการขอลงรายการสัญชาติไทยนั้นมีความยาก-ง่าย ขนาดไหน จากประสบการณ์ในการทำงานพบว่ากระบวนการพิสูจน์สิทธิในสถานะบุคคล เพื่อให้ตัวเองได้รับการรับรองสัญชาติไทยนั้น ไม่ใช่เรื่องง่ายเลย เนื่องจากผมมองว่าในปัจจุบันนั้นเงื่อนไขสำคัญในการเข้าถึงการที่จะได้รับรองการมีสัญชาติไทยนั้นเกี่ยวข้องกับกฎหมายอย่างน้อย 3 ฉบับคือ พระราชบัญญัติสัญชาติ พระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร และพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง เช่น มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548 มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2553 ล่าสุดคือมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2559 ซึ่งกฎหมายและนโยบาย

ก็มีการพัฒนาการไปตามสถานการณ์ รวมทั้งการทำงานร่วมกันของภาคประชาสังคม ภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคชุมชน ภาคสื่อมวลชน ทำให้มีความก้าวหน้าเชิงนโยบายการปกป้องสิทธิมากขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคในการแก้ไขปัญหา คือในทางปฏิบัติงานพบว่า ได้มีกำแพง **“ขวางกั้น”** ซ่อนอยู่ภายใต้เงื่อนไข และหลักเกณฑ์การกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่ยากแก่การเข้าถึงสิทธิในการพิสูจน์สิทธิเช่นเงื่อนไข **เฉพาะกลุ่มบุคคล ภาษี รายได้ เอกสารแสดงการเกิด คดีความมั่นคง การตรวจโรคติดต่อ การมีใบอนุญาตทำงาน การเข้ามาอาศัยอยู่ และต้องเป็นบุคคลที่รัฐไทยได้ทำการบันทึกชื่อในระบบการทะเบียนราษฎร หรือมีเลข 13 หลักเท่านั้น** ที่สำคัญคือมีกระบวนการ **“คอร์ปชั่น”** ที่เป็นเรื่องใหญ่ที่สุดที่ไม่สามารถแก้ไขได้ การทุจริตเกิดขึ้นได้ทุกขั้นตอนของกระบวนการพิสูจน์สถานะบุคคล เริ่มตั้งแต่ระดับชุมชน ไปถึงระดับประเทศ จะเห็นได้จากที่ผ่านมามีการทุจริตการสำรวจบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548 หรือการทุจริตในการออกหนังสือรับรองการเกิด ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานหรือนายอำเภอถูกไล่ออกจากราชการมาเยอะมาก ตั้งแต่ระดับอำเภอไปถึงระดับประเทศ ผลของการไล่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่ทุจริตสิ่งที่ตามมาด้วยคือ การจำหน่ายรายชื่อบุคคลออกจากรฐานข้อมูลทางทะเบียนราษฎรที่เกี่ยวข้องทั้งผู้กระทำความผิด และผู้ที่ไม่ได้กระทำความผิด แต่ถูกจำหน่ายทั้งอำเภอ เช่น อำเภอเวียงแหง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ที่เกิดจากการกระทำของคนเพียงบางคน หรือบางกลุ่มแต่สร้างความเสียหายอย่างมหาศาล ทั้งตัวบุคคลและประเทศชาติ แสดงให้เห็นว่ารัฐไม่สามารถจัดการกับปัญหานี้ได้ เนื่องจากบุคคลผู้มีปัญหาเองได้ยอมเสียเงินจำนวนมากให้แก่เจ้าหน้าที่ทำหน้าทีในการติดต่อประสานงานทั้งรายบุคคลและบางพื้นที่ที่เป็นกระบวนการใหญ่ยากที่จะเอาผิดได้ บางครั้งคนทำงานด้านนี้ก็มีความเสี่ยงเมื่อเจอกับกลุ่มผู้มีอิทธิพลเหล่านี้ ที่หากินบนปัญหาของคนไร้สัญชาติ

อีกปัจจัยที่เป็นปัญหาคือความซับซ้อนของกฎระเบียบ ข้อกำหนดต่างๆ ซึ่งบางครั้งเจ้าหน้าที่ก็ไม่สามารถรายละเอียดปลีกย่อยที่มากมายเหล่านี้ เมื่อไม่มั่นใจก็ไม่ทำดีกว่า เพราะถ้าทำผิดจะกลายเป็นการสมรู้ร่วมคิดทำผิดกฎหมาย นอกจากนี้ตำแหน่งเจ้าหน้าที่รัฐก็มักจะมีการปรับเปลี่ยนโยกย้าย ทำให้เรื่องเดินไปได้ช้าหรือหยุดชะงักลง ประชาชนก็จะไม่ได้รับการแก้ไขปัญหา

มองด้านนโยบายเกี่ยวกับสัญญา พบว่ามีวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทที่แวดล้อม ตามสังคมในแต่ละยุค ในบางช่วงก็มีนโยบายเรื่องความมั่นคงของชาติที่เข้มข้น ต้องกลั่นกรองคนที่จะได้สัญชาติมาหน่อย เพราะถ้าเราเปิดกว้างให้ใครๆ เข้ามาได้ก็อาจจะกระทบความมั่นคงของชาติ อันนี้เข้าใจ แต่ต้องไม่มองในมิติของความมั่นคงด้านเดียว “จริงๆ แล้วสิทธิมาพร้อมกับหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติในฐานะพลเมืองของรัฐ ในยุคนี้เราพูดถึงความมั่นคงของมนุษย์ แต่ส่วนหนึ่งของปัญหาคือ ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมที่มีปัญหายังขาดความมั่นคงในชีวิต ยังมีคนที่ข้ามไปมาบริเวณชายแดนซึ่งอ่อนไหวต่อการกระทำที่ผิดกฎหมาย เช่น ค้ามนุษย์ ยาเสพติด ลักลอบขนของหนีภาษี ซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐไทย ให้ความสนใจและอาจส่งผลกระทบต่อนโยบาย” การแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลดังกล่าวจะส่งผลต่อการรักษาความมั่นคงของประเทศไทย

สำหรับแนวทางการแก้ปัญหาคนไร้สัญชาติในระยะสั้น ควรส่งเสริมความพยายามที่จะทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลร่วมกันหรือทำให้กระบวนการกระชับขึ้น ลดเงื่อนไขหลักเกณฑ์ที่เป็นปัญหา การจัดทำ one stop service หรือ โมบายยูนิต เป็นการทำงานเชิงรุกเข้าไปในพื้นที่ที่พบปัญหาหนักๆ รวมทั้งการมีหน่วยปฏิบัติการเสริมที่เชี่ยวชาญด้านรายละเอียดปลีกย่อยในกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูล ตอบข้อสงสัยต่างๆ เพื่อสร้างความมั่นใจให้เจ้าหน้าที่ นอกจากนั้นควรจะมีมุ่งแก้ปัญหาและแยกข้อเท็จจริงสำหรับกลุ่มที่พอจะจัดการได้ เช่น กลุ่มที่เราเรียกว่า “ชนกลุ่มน้อย” 19 กลุ่มที่อยู่ในเมืองไทยมานาน ควรวางยุทธศาสตร์ กลุ่มเด็กไร้สัญชาติในโรงเรียน

กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีเลข 13 หลัก เด็กไร้รัฐในสถานศึกษา เด็กกลุ่ม G และรับฟังปัญหาอุปสรรคจากภาคชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาควิชาการ แล้วช่วยกันหาทางคลี่คลาย ซึ่งต้องใช้เวลาและมีคนที่พร้อมทำงานร่วมกับคนอื่นๆ หาแนวทางในการแก้ปัญหา มากกว่า “เอากฎหมายเป็นตัวนำ” ซึ่งบางครั้งทำให้ติดขัดไม่มีทางออก ทำให้เกิดความเคลือบแคลงใจระหว่างรัฐและชาวบ้าน หรือไม่มุ่งเน้นกลุ่มเฉพาะในการแก้ปัญหา เพราะทุกคนที่มีปัญหาไร้สัญชาติควรจะได้รับสิทธิในการพิจารณาที่เท่าเทียมกัน เด็ก มีผู้สูงอายุ ผู้พิการ ไร้สัญชาติ ทุกคนต้องได้รับการแก้ไขปัญหามา ต้องได้รับการเยียวยา โปร่ง “อย่าทิ้งคนไม่มีบัตรประชาชนไว้ข้างหลัง” ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับความสะดวกอย่างเหมาะสม ไม่สร้างภาระให้กับประชาชน และเคารพสิทธิของประชาชน เพราะ “คนไร้สัญชาติในวันนั้น คือคนไทยในวันนี้”

เรื่องเล่าของเด็กชายเอ

ยาใจคนชายขอบ

เรื่องและภาพ : จันทรภา จินดาทอง

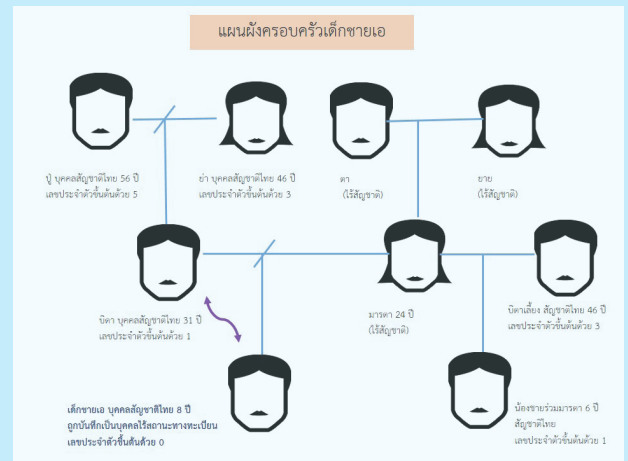

“ทำไมพ่อเราเป็นคนไทย แล้วเราถึงเป็นบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียนล่ะ?” คำถามซ้ำซากตลอด 9 ปีที่ผ่านมาของเด็กชายเอ สร้างความน้อยเนื้อต่ำใจให้เด็กน้อยครั้งแล้วครั้งเล่า

บิดาของเด็กชายเอ พบกับมารดาที่หมู่บ้านผึ่งประเทศเมียนมา แล้วพากันเข้ามาอาศัยอยู่ในไทยจนตั้งท้อง มีการฝากครรภ์กับทางโรงพยาบาล แต่พอใกล้คลอด มารดาและบิดาเด็กทะเลาะกัน มารดาจึงอุ้มท้องข้ามกลับไปคลอดที่หมู่บ้านผึ่งเมียนมา ปู่ของเด็กเคยติดต่อกับทางสำนักทะเบียนเพื่อขอแจ้งเกิดเพื่อกำหนดให้หลาน แต่ติดขัดกรณีที่เกิดนอกราชอาณาจักร ไม่สามารถแจ้งเกิดเพื่อกำหนดได้ ที่ผ่านมามีบิดาไม่ค่อยดูแลเอาใจใส่เด็ก กินเหล้าเมายาและมักให้เด็กอยู่ในความดูแลของมารดา ซึ่งมีบิดาเลี้ยงกับน้องชายต่างมารดาอาศัยอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้จากการสอบถามผู้เกี่ยวข้อง ทุกคนยืนยันว่าเด็กชายเอเป็นบุตรชายแท้ๆ ของบิดาซึ่งมีสัญชาติไทยจริง

จากการวิเคราะห์สถานะบุคคลของเด็กชายเอโดยนักกฎหมายผู้เชี่ยวชาญพบว่า เด็กชายเอเป็นบุคคลสัญชาติไทยตาม พ.ร.บ. สัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 การได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามมาตรา 7 (1) ผู้เกิดโดยบิดาหรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย และมาตรา 7 วรรค 2 แห่ง พ.ร.บ.สัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 คำว่าบิดาให้หมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นบิดาของผู้เกิดตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง แม้ผู้นั้นจะมีได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาของผู้เกิด และมีได้จดทะเบียนรับรองบุตรก็ตาม ประกอบมาตรา 21 พ.ร.บ.สัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 บทบัญญัติวรรค 2 แห่ง พ.ร.บ.สัญชาติ พ.ศ. 2508 ซึ่งเพิ่มเติมใน พ.ร.บ.นี้ ให้มีผลใช้บังคับกับผู้เกิดก่อนวันที่ พ.ร.บ.นี้ใช้บังคับด้วย

การจะได้มาซึ่งการรับรองสัญชาติไทยของเด็กชายเอ ใน

กาลที่ล่วงมาเช่นนี้ บิดาของเด็กชายเอ ต้องยื่นคำร้องขอเพิ่มชื่อบุตรในทะเบียนบ้าน ตร.14 ตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 (รวมฉบับแก้ไขถึงฉบับที่ 5) โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งมีอาจพิจารณาสั่งการเป็นอย่างอื่นหรือโดยคำสั่งศาลถึงที่สุด ขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน (ตร.14) ให้ยื่นคำร้องตามแบบพิมพ์ที่กำหนด ต่อหน้านายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาอยู่ในปัจจุบัน

เมื่อบิดาไปติดต่อขอเพิ่มชื่อเด็กชายเอ นายทะเบียนมีความเห็นว่า เพื่อความแน่ใจในกระบวนการเพิ่มชื่อ ขอให้นำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มายืนยัน เด็กชายเอและบิดาจึงได้เข้าร่วมตรวจ DNA ตามโครงการตรวจดีเอ็นเอพิสูจน์สัญชาติไทยในบุคคลไร้สัญชาติเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา องค์อุปนายกสมาคมชาดไทย และได้ผลพิสูจน์ว่าทั้งคู่เป็นบิดาและบุตรกันจริง ทางสำนักทะเบียนอำเภออุ้มผางจึงดำเนินการเพิ่มชื่อของเด็กชายเอในทะเบียนบ้าน ตร.14 ในฐานะบุคคลสัญชาติไทย

ระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้นทำงาน กระทั่งได้รับการรับรองสถานะตามที่ควรจะเป็น ใช้เวลายาวนานถึงสองปีกับแปดเดือน

เรื่องราวเล็กๆ ของเด็กชายเอสะท้อนวิถีชีวิตของคนชายแดนทั้งที่มีและไม่มีสัญชาติไทย การข้ามพรมแดนไปมา ความ

สัมพันธ์ถึงขั้นก่อร่างสร้างครอบครัวของชายหญิงคนละฝั่งประเทศ ที่อาจดูแปลกสำหรับคนในพื้นที่ชั้นใน แต่เป็นเรื่องสามัญเสียเหลือเกินสำหรับผู้คนแถวนี้ ด้วยเส้นพรมแดนที่เพียงขีดในกระดาษ

ชาวเวียดนามของชาวเวียดนาม

ชีวิตและเส้นทางของชาวมุสลิมพม่าในประเทศไทย

การอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนหรือชาติพันธุ์ กลายเป็นประเด็นสำคัญในยุคโลกาภิวัตน์ โลกมีสถานะไร้พรมแดน สะดวกรวดเร็วต่อการเคลื่อนย้ายของมนุษย์ ทุน และทรัพยากรจากที่หนึ่งไปยังพื้นที่หนึ่ง ทำให้โลกกลายเป็นหนึ่งเดียวกัน แต่ในอีกด้านหนึ่งได้เกิดสภาวะการแตกกระจาย ความไม่ลงรอยในด้านความแตกต่าง เช่น ความเชื่อทางศาสนา ชาติพันธุ์ การเมือง เศรษฐกิจ กลายเป็นประเด็นความขัดแย้งและรุนแรงระหว่างกลุ่มคน เกิดสงครามกลางเมือง ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ ศาสนา และปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาเช่นนี้ เป็นส่วนผลักดันให้เกิดการอพยพเคลื่อนย้ายของผู้คนไปยังพื้นที่อื่นๆ เราจะพบว่า มีการอพยพของชาวซีเรียหรือชาวอาหรับในแถบแอฟริกาเหนือเข้าสู่ทวีปยุโรปเพื่อหลีกเลี่ยงสงครามกลางเมือง หรือกรณีการอพยพหนีของชาวโรฮิงญาในพม่าเข้าสู่ประเทศไต้หวัน นอกจากนี้ยังมีชาวมุสลิมกลุ่มอื่นๆ จำนวนมากที่ต้องอพยพเข้าทำงานในต่างประเทศ ทว่าเรื่องราวของมุสลิมเหล่านั้นเรายังไม่ค่อยรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิต การเดินทางและการปรับตัวหรือการเผชิญหน้าในความซับซ้อนกับสถานการณ์หรือบริบทในสังคมใหม่ๆ อย่างไร

บทความนี้เป้าหมายหลักคือ ให้ภาพกลุ่มมุสลิมพม่าในเมืองเชียงใหม่ที่เป็นทั้ง “ผู้อพยพ แรงงานและความเป็นมุสลิม” องค์ประกอบทั้งสามนี้ เป็นอัตลักษณ์ที่บรรจุอยู่ในคนเดียวกัน คือ กลุ่มมุสลิมพม่า จากประสบการณ์ที่ผู้เขียนเคยสัมผัสกับมุสลิมพม่าในย่านข้างคลานแล้ว และด้วยสายตาที่เคยเป็นนักเรียนวิชาชาติพันธุ์ กลับให้ความรู้สึกว่าคนกลุ่มนี้ต้องเผชิญปัญหายิ่งกว่า

สภาวะความเป็นชายขอบ คือ คนเหล่านี้ต้องตกอยู่ในภาวะของ “ชายขอบของชายขอบ” ที่นิยามเช่นนี้ เป็นผลมาจากการ ตกผลึกทางแนวคิดทฤษฎีกับสภาวะความเป็นจริงของภาค ชะตาแห่งชีวิตของชาวมุสลิมพม่า ในฐานะที่เป็นแรงงาน เป็น มุสลิม และเป็นพม่าผู้อพยพ ซึ่งแน่นอนพวกเขาถูกจัดวางใน ตำแหน่งหนึ่งในระดับล่างสุดของสังคม ฉะนั้นภายใต้วงจรชีวิต เช่นนี้แล้ว การเคลื่อนไหวของวิถีชีวิตและการสร้างสรรค์ ต่อสู้ เพื่อเอาตัวรอดของเขาเหล่านั้นจะเป็นอย่างไร บทความนี้หวัง ว่า จะเป็นเรื่องราวที่ให้ฉายภาพในเบื้องต้นสั้นๆ เพื่อเป็นข้อมูล ในการรับรู้การดิ้นรนของชาวมุสลิมพม่าในประเทศไทย โดยจะ ประติดปะต่อเป็นบทความสารคดีที่ผู้เขียนเก็บข้อมูลและพูดคุย สัมภาษณ์กับชาวมุสลิมพม่าที่ผู้เขียนรู้จัก

มุสลิมพม่า เป็นกลุ่มชนที่สืบเชื้อสายจากอินเดีย- บังกลา นับถือศาสนาอิสลามสายสำนักคิดฮานาฟี¹ อยู่ใน

1 สำนักคิดฮานาฟี คือ สถาบันทางกฎหมายที่ก่อตั้งโดยอับดุลฮานาฟี ในช่วงต้นศตวรรษของอิสลาม แนวคิดดังกล่าวได้ถูกยอมรับในมุสลิมในเขตเอเชียกลาง อินเดีย ปากีสถาน ตุรกี และบังกลาเทศ

ประเทศพม่าตั้งแต่สมัยอาณาจักรมอญหรือก่อนหน้านั้น โดย ได้แต่งงานกับหญิงชาวพม่าและกลืนกลายเป็นชาวพม่า ใช้ ภาษาพม่า แต่ยังคงอัตลักษณ์ทางหน้าที่เป็นแขกและความ เชื่อทางศาสนา จึงมีลักษณะแตกต่างไปจากชาวพม่าโดยทั่วไป การดำรงอยู่ในประเทศพม่าอย่างยาวนาน ปรากฏว่าคนเหล่านี้ มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีและส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จใน ธุรกิจขนาดกลางในเมืองย่างกุ้ง รัฐมอญและรัฐกะเหรี่ยง แต่ ทั่วภายหลังการประท้วงต่อต้านรัฐบาลพม่าในราวปี 1988 โดยนักศึกษาพม่าและปัญญาชนรุ่นใหม่ นำไปสู่การปราบปราม กลุ่มนักศึกษา กลุ่มแนวคิดทางการเมืองที่แตกต่าง รวมทั้งการ เปิดสงครามของทหารพม่ากับกองกำลังทหารกะเหรี่ยง จาก เหตุการณ์และการปราบปรามของรัฐบาลพม่าในครั้งนั้นได้ กลายเป็นจุดเปลี่ยนท่าทีของรัฐบาลพม่าต่อชาวมุสลิม นั่นคือ การจัดวางมุสลิมในฐานะกลุ่มเสี่ยงต่อความมั่นคง นำไปสู่การ ปฏิบัติการกดขี่ทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจต่อชาวมุสลิม ในย่างกุ้ง พร้อมกันนี้การเปิดสงครามกับรัฐกะเหรี่ยงได้สร้าง ผลกระทบให้ชาวมุสลิมส่วนหนึ่งในรัฐกะเหรี่ยงต้องอพยพหนี ตายร่วมกับชาวกะเหรี่ยงอื่นๆ เพื่อหลีกภัยสงคราม ด้วยบริบท และสถานการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นราวๆ 30 ปีที่ผ่านมา ถือเป็น เงื่อนไขสำคัญของการปรากฏตัวของมุสลิมพม่าในประเทศไทย เป็นต้นมา

ภายหลังจากถูกกดขี่และเบียดขับทางเศรษฐกิจ การเมืองจากรัฐบาลและสังคมพม่า จนต้องระหกระเหินเข้ามา สู่ประเทศไทยในฐานะผู้อพยพ คนพม่ามุสลิมเข้ามาในช่วงราว 20 กว่าปีที่ผ่านมา เดินทางเข้าอยู่ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งถือเป็นเมืองทาง ผ่านอาศัยอยู่ชั่วคราวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต หาประสบการณ์การ ทำงานและหัดพูดภาษาไทย เมื่อสะสมความรู้เบื้องต้นมากพอ จึงค่อยเดินทางเข้าสู่พื้นที่เมืองใหญ่ๆ ที่ต้องการแรงงาน โดย เราพบว่าคนเหล่านี้เข้ามาตั้ง **ชุมชนซ้อนชุมชน** ในชุมชนมุสลิม เดิม เช่น ชุมชนมุสลิมในอำเภอแม่สอด กรุงเทพมหานครและ เมืองเชียงใหม่

โดยในที่นี้จะกล่าวถึงมุสลิมพม่าในเชียงใหม่ จะพบคนกลุ่มนี้จำนวนมากในพื้นที่ “ชุมชนมุสลิมช้างคลาน²” โดยเลือกที่จะเข้ามาเช่าบ้าน เช่าตึกแถวอยู่ในย่านช้างคลาน บางตึกแถวมีการอยู่รวมกันหลายๆ คน บางบ้านอยู่รวมกัน 6-15 คน เนื่องจากเขาเหล่านี้ต้องดิ้นรน แสวงหา รวมทั้งการทยอยเข้ามาในพื้นที่ตั้งแต่ก่อนหน้าถึงปัจจุบัน เราได้พูดคุยกับผู้นำมุสลิมพม่า ชื่ออาลี เขาได้ประเมินจำนวนมุสลิมพม่าในเชียงใหม่ อยู่ราว 200 กว่าครอบครัว หรือประมาณ 2,000 กว่าคน โดยส่วนใหญ่กระจุกตัวในย่านช้างคลานและกระจัดกระจายอยู่ในเขตเมืองเชียงใหม่ โดยสามารถแบ่งกลุ่ม ออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ

1. คนกลุ่มแรกที่มาเมื่อ 20 กว่าปีที่แล้ว กลุ่มนี้จะมีธุรกิจร้านค้าขายหมาก เป็นพ่อค้ารายย่อยเป็นหลัก บางคนได้เป็นคนไทยไปบ้างแล้วและพูดภาษาไทยได้

2. กลุ่มที่เข้ามาราว 10 กว่าปี กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่ทำธุรกิจขายโรตีกระจายไปตามมุมเมืองเชียงใหม่ สามารถพูดภาษาไทยได้ระดับหนึ่ง และ

3. กลุ่มที่มาใหม่ราว 3-5 ปี กลุ่มนี้มักจะเป็นแรงงานตามร้านอาหารและงานในตลาดวโรรส (กาดหลวง) และอื่นๆ เป็นต้น

ตัวอย่างภาพของการมาถึงและการดิ้นรนของชาวมุสลิมพม่าในเมืองเชียงใหม่ โดยจะยกตัวอย่างกรณี นายโบอาลี ชายหนุ่มคนแรกๆ ที่เดินทางเข้ามาใช้ชีวิตและฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อเอาตัวรอดในสังคมใหม่ที่แตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษาและเศรษฐกิจ ดังนี้

กรณี โบอาลี : เส้นทางและชีวิตพลัดถิ่นในประเทศไทย

โบอาลีเป็นหนึ่งในมุสลิมพม่ากลุ่มแรกที่เข้ามาในเชียงใหม่ประมาณราว 20 กว่าปีที่แล้ว โดยเลือกเข้ามาเปิดร้านที่ชุมชนมุสลิมช้างคลาน การเลือกชุมชนช้างคลานนี้ โบอาลีให้

เหตุผลว่า เป็นเพราะชุมชนแห่งนี้ต้อนรับพวกเรา "คือต้องการให้เราเข้ามาเป็นแรงงานและเหตุผลทางศาสนา คือเขาให้ผมมาสอนศาสนาและการอ่านคัมภีร์อัลกุรอานให้กับเด็กๆ ลูกหลานของคนที่นี่ กระทั่งได้ช่องทางในธุรกิจ ด้วยการขายหมากพลู"

เส้นทางชีวิต...โบอาลี ในสังคมเมืองใหญ่

โบอาลีเดินทางมาจากพม่า ผ่านอำเภอแม่สามแลบ เข้ามาตั้งแต่อายุ 16 ปี ตอนนั้นหนีจากครอบครัว เนื่องจากมีปัญหาในครอบครัวเรื่องภรรยากับพี่สาวทะเลาะกันอย่างรุนแรง ทำให้โบอาลีรู้สึกอับอายที่ตนไม่สามารถดูแลครอบครัวได้ในฐานะผู้ชายที่ไร้อำนาจในบ้าน และด้วยหลักอิสลามที่มองว่าผู้ชายต้องเป็นใหญ่มีหน้าที่ดูแลครอบครัวให้ได้ จากสภาพไร้อำนาจและความกดดันจากสภาพเศรษฐกิจที่เริ่มกีดกันกลุ่มมุสลิมในด้านอาชีพและการทำงาน ทำให้โบอาลีต้องตัดสินใจตัดสินใจชีวิตด้วยการหย่าร้างกับภรรยาและเดินทางเข้าสู่ในประเทศไทย

เข้ามาในประเทศไทยใหม่ๆ เริ่มงานด้วยการก่อสร้างแถวเชียงใหม่อยู่ 3-4 ปี หลังจากนั้นเดินทางไปทำงานขนส่งแลกเปลี่ยนในฟาร์มไก่ของบริษัทสหฟาร์มที่ปราจีนบุรี จำได้ว่าขนส่งแลกเปลี่ยนรถสิบล้อวันละ 5 รอบ ได้ค่าจ้างคันละ 350 บาท ซึ่งมีเพื่อนที่ทำงานด้วยกัน 6 คน แล้วเราก็แบ่งค่าจ้างกัน ตกเฉลี่ยวันละประมาณ 250 บาท แต่หลังจากนั้น ก็ขึ้นมาเชียงใหม่มาอยู่กับเจ้าแก้มท่าเพอร์นิเจอร์ ทำหน้าที่ซ่อมประกอบเฟอร์นิเจอร์ ทำงานได้ 5 ปี ต่อมาเริ่มเก็บเงินจำนวนหนึ่งได้ ตัดสินใจตั้งร้านขายหมากขนาดเล็ก ตอนนั้น ในบริเวณช้างคลานที่โบอาลีอยู่ คนมุสลิมพม่ามีไม่กี่คนไม่กระจุกตัวกัน แต่พอโบอาลีมาอยู่ที่นั่นคนอื่นๆ เริ่มตามเข้ามา เพราะว่าขายหมากด้วยซึ่งเป็นจุดดึงดูดคนพม่า หลังจากนั้นไม่นานก็มีมุสลิมพม่ามาเปิดร้านขายของซ้ำอีก 2 ร้าน แล้วก็มีหลายคนเริ่มเช่าบ้านพักในย่านนี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้ชายที่ทำงานในโรงเชือกวัวที่โรงวัวช้างคลาน

ขณะที่โบอาลีขายหมากอยู่กับภรรยา ก็ได้สอนคัมภีร์อัลกุรอานให้กับลูกๆ และเด็กๆ มุสลิมช้างคลานคนอื่นๆ ด้วย ทำให้ได้รับการต้อนรับที่ดีจากคนมุสลิมช้างคลาน เมื่อมีความ

² ช้างคลานเป็นชุมชนมุสลิมเดิมของชาวอินเดีย-บังกลาที่เดินทางมาค้าขาย จากอินเดีย ผ่านพม่าและสู่ประเทศไทยมาตั้งแต่ปลายยุคอาณานิคมอังกฤษ โดยมีพัฒนาการมาเป็นคนไทย รับสัญชาติไทยและปรับตัวกลมกลืนเข้ากับสังคมคนเมือง มีการแต่งงานกับคนพื้นเมือง ใช้ภาษาเมือง จนกลายเป็นคนไทยเมืองเชียงใหม่ไปแล้ว

สัมพันธที่ดี เขาได้เปิดโรงเรียนสอนศาสนา ทำการสอนเด็กๆ ชาวพม่าที่อยู่ที่นี่ โบอาลิกกล่าวว่าการศึกษาที่เราสร้างโรงเรียน เพื่อวางรากฐานทางศาสนาและสร้างเด็กเหล่านี้ให้มีระบบระเบียบ เพราะว่าการอยู่ในเมืองไทย จำเป็นจะต้องมีรากฐานทางศาสนาเป็นแกนไม่อย่างนั้นเด็กๆ อาจล้มรากของความป็นมุสลิมพม่าไปได้ ซึ่งถ้าไม่มีตรงนี้ก็จะเป็นเหมือนคนทั่วไป สังเกตว่า ตอนนี้เด็กวัยรุ่นที่ไม่ได้เข้ามาเรียนกับทางเรา หลาย คนติดยาเสพติด มีการรวมกลุ่มวัยรุ่นเด็กแว้นมอเตอไซค์ มั่วไปหมด

วันนี้ ชีวิตของพวกเขาเหล่านี้ก็เป็นคนที่หาเช้ากินค่ำ แต่ก็ยังดีกว่าการอยู่ในประเทศพม่าที่อาจลำบากกว่านี้ แต่สำหรับบางคนประสบความสำเร็จ มีรายได้เยอะ สามารถเปิดร้านขายข้าว ขายหมากรุกได้ บางคนสามารถซื้อรถกระบะ ซื้อบ้านในราคา 2 ล้านในราคาจ่ายสด แต่ส่วนใหญ่ก็ยังลำบากอยู่โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิงยังคงหางานทำได้ยาก แต่ก็มีคนได้เป็นลูกจ้างขายอาหารตามร้านอาหารมุสลิม แต่โดยมากแล้วผู้หญิงมักอยู่กับบ้านไม่ได้ทำงานอะไรมาก

ปัจจุบันเราจะพบว่าร้านขายหมากรุกเพิ่มขึ้นมีทั้งหมด 10 กว่าร้าน โดยเอาหมากรุกจากแม่สอด ร้านเหล่านี้อยู่ได้เพราะขายให้กับคนมุสลิมพม่าที่มีอยู่ราว 2-3 พันคน และก็มีคนพม่าที่ไม่ใช่มุสลิมก็มาซื้อที่นี้อีกด้วย (สัมภาษณ์โบอาลิก มุสลิมพม่าข้างคลาน 10/1/60)

“ชุมชนข้างคลาน: แหล่งพักพิงชั่วคราวที่ยาวนาน.. จนเป็นปัญหา”

ชุมชนข้างคลานจึงกลายเป็นชุมชนของคนมุสลิมพม่าที่หนาแน่น มีร้านค้าร้านอาหารที่ถอดแบบคล้ายๆ กับในประเทศพม่า ร้านขายของชำและขายหมากรุกรวม 12 ร้านด้วยกัน เพื่อขายให้กับกลุ่มพม่าด้วยกัน ที่สำคัญเมื่อมีความหนาแน่นจากการมีลูกหลานมากขึ้น ทำให้สังคมมุสลิมพม่าได้สร้างระบบการจัดการและดูแลตัวเองขึ้น เช่น มีการจัดตั้งคณะกรรมการของชุมชนมุสลิมพม่าขึ้น และมีการเก็บเงินบริจาคคนละ 50 บาท กรณีคนมุสลิมพม่าเสียชีวิตเป็นค่าช่วยเหลือฝังศพและกับครอบครัวผู้ตาย มีโรงเรียนสอนศาสนาและห้องจำอัลกุรอานอยู่ 2 แห่ง (สัมภาษณ์โบอาลิก 20/10/2560)

จากบริบทที่คนเหล่านี้เลือกอาศัยอยู่ในย่านข้างคลาน ก็เป็นเพราะว่ามุสลิมข้างคลานได้เปิดพื้นที่ให้เข้ามาแสวงหาอาชีพ สร้างตัวตนได้ มีการบริจาคทานให้กับผู้ยากไร้ และยังให้พื้นที่มัสยิดเพื่อประกอบศาสนากิจ หรือบางคนได้ช่วยคุ้มครอง ให้จดทะเบียนเป็นลูกจ้าง เพื่อต่อรองกับกฎหมายรัฐ สิ่งเหล่านี้ผู้เขียนเห็นว่า เป็นการเอื้อเฟื้อต่อความเป็นพี่น้องมุสลิมซึ่งเป็นทุนทางศาสนา จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมเหล่านี้ค่อนข้างราบรื่นมาถึงปัจจุบันได้ (ลุงแดง โรตี่ 2560)

ประเด็น คือ อาจจะเป็นการก่อการร้าย เชื่อมโยงกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และได้ตั้งคำถามไปที่คนมุสลิมพม่าว่าจะเกี่ยวข้องกับกลุ่มแนวคิดหัวรุนแรงหรือไม่ จากเหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้มุสลิมในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่รัฐเพิ่งเล็งจนนำไปสู่การตรวจสอบ ควบคุมพื้นที่ และมีการห้ามไม่ให้มุสลิมพม่าเข้าประกอบศาสนกิจ ในมัสยิดชั่วคราว ด้วยเหตุนี้มุสลิมพม่า จึงถูกจับตาและมีการควบคุมพื้นที่ จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้ความสัมพันธ์

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ของทั้งสองกลุ่มตั้งอยู่บนฐานความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และจากภาพลักษณ์ที่แตกต่างกันที่ผู้ชายมุสลิมพม่าจะนุ่งโสร่ง การใส่เสื้อใต้บัสซาว สวมหมวกการปีเยาะ การไว้หนวดเครา สำหรับกลุ่มผู้หญิงมีการนุ่งผ้าถุง บางคนสวมฮิญาบ ในขณะที่มุสลิมเดิมนั้นได้กลมกลืนเข้าเป็น คนเมืองและมีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจในเมืองเชียงใหม่ ทว่าในกลุ่มมุสลิมพม่าที่นับวันเพิ่มจำนวนมากขึ้นขยายตัวเร็ว มีกลุ่มวัยรุ่นมากขึ้น สังเกตการละหมาดในมัสยิดจะเต็มไปด้วยกลุ่มมุสลิมพม่าและเช่นเดียวกันในโรงเรียนศาสนาที่มัสยิด จะมีลูกหลานมุสลิมพม่าเป็นจำนวนที่เข้าเรียน จากบริบทการขยายตัวทั้งจำนวนและการประกอบธุรกิจ จนบางครั้งมุสลิมเดิมนั้นในระแวกนั้น มีการแสดงความไม่พอใจและเริ่มมีมุมมองในแง่ลบมากขึ้น

ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้อยู่ก่อนกับผู้มาใหม่เริ่มมีปัญหาและแสดงอาการไม่พอใจมากขึ้น หลังจากมุสลิมพม่ามาประกอบกิจการของตนเอง และหลุดจากวงจรการควบคุมของคนข้างกลาง จนมีคำกล่าวว่า “พม่าครองเมือง” และยังมองคนเหล่านี้ว่า ทำให้พื้นที่สกปรกมีการขายหมาก มีการบ้วนน้ำหมากและกลายเป็นพื้นที่แออัด วัยรุ่นจับกลุ่มแวนมอเตอร์ไซด์จนเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้งในบริเวณข้างกลาง ที่สำคัญคือได้มีเหตุการณ์ปาปะทัตระเบิดด้านหน้ามัสยิดข้างกลางเมื่อปี 2549 ทำให้เกิดการตั้งสันนิษฐานอยู่ 2

ระหว่างมุสลิมเดิกับมุสลิมพม่าเริ่มห่างเหินและเปลี่ยนไป นอกจากนี้ยังมีการประโคมข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น “เชียงใหม่นิวส์” ฉบับวันที่ 1 มกราคม 2550 ยิ่งทำให้คนพุทธเชียงใหม่เริ่มหวาดระแวงต่อกลุ่มมุสลิมพม่าอีกด้วย

ภาพลักษณ์ของมุสลิมพม่าจึงถูกตีตราว่าเป็นกลุ่มคนที่มีพฤติกรรมไม่ดี มีการทะเลาะเบาะแว้ง น้ำหนักสกปรกและมีการขอราน ขอบริจาค วาทกรรมเช่นนี้ จึงทำให้คนมุสลิมพม่าตกอยู่ในสภาพของความเป็นชายขอบในสังคมมุสลิมเชียงใหม่ และยังในสายตาของคนไทยพุทธที่มองมุสลิมด้วยแปลกแยกอยู่แล้ว ความเป็นมุสลิมพม่าจึงซ้อนความเป็นชายขอบที่เรียกว่า **“ชายขอบของชายขอบ”** คือความเป็นมุสลิม ความเป็นแรงงาน และความเป็นพม่า จากสถานภาพตรงนี้จึงสรุปได้ว่ามุสลิมพม่ามีสถานะความเป็นชายขอบที่ด้อยกว่าคนที่มาจากพม่ากลุ่มอื่นๆ

จากบริบทของความแปลกแยกและความเป็นชายขอบของมุสลิมพม่าในสังคมเชียงใหม่ บทความขึ้นนี้ ได้ให้ภาพความแตกต่าง ข้อจำกัดในการเข้าถึงพื้นที่ทางสังคม เศรษฐกิจ และควมไร้สิทธิเสียงในดินแดนที่ไม่ใช่มาตุภูมิ และภาพลักษณ์ที่ถูกตีตราหวาดระแวง อย่างไรก็ตาม เขาเหล่านี้ก็มีวิธีการดิ้นรน เลือกรสร้างตัวตนทางสังคมเพื่อเอาตัวรอดจนสามารถดำรงอยู่ในชุมชนข้างกลางได้อย่างยาวนานได้ถึงปัจจุบัน

โง่สวรรค์

จ่งจ่างกว่าการขอสัญชาติไทย..

“เราไม่ได้รังเกียจ ไม่ใช่เราไม่อยากให้สัญชาติแก่กลุ่มคนไร้สัญชาติหรอก...แต่เราต้องตอบให้ได้ก่อนว่าเราจะแบ่งสรรปันส่วนทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างไร”

“ทุกวันนี้ หากคนต่างด้าวอยากให้ลูกได้สัญชาติไทย ไม่ยาก เพียงข้ามฝั่งมาคลอดลูกที่โรงพยาบาลไทยซี จะได้สัญชาติทันที”

“คนเหล่านี้ไม่เสียภาษี แต่กลับมาใช้ทรัพยากรไทยที่เป็นภาษีของประชาชนคนไทย เราไม่ควรให้สัญชาติหรือสถานะบุคคลแก่คนเหล่านี้”

ประโยคแรก เป็นคำพูดของผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง พูดในรัฐสภาและยังไปพูดในเวที UN เจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ที่ชี้แจงกับคณะกรรมการการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ (CERD) ประโยคต่อมาเป็นคำพูดของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชายแดน ท่านหนึ่งพูดในเวทีระดับจังหวัดหลายครั้ง สุดท้ายเป็นคำพูดที่เรามักได้ยินเป็นประจำจากปากคนไทยทั่วไป ถามว่าคำพูด

เหล่านี้สะท้อนแนวคิด ความเชื่อหรือทัศนคติที่มองต่อคนไร้สัญชาติอย่างไร ที่สำคัญรัฐใช้ฐานคิดเหล่านี้ในการออกนโยบาย กฎเกณฑ์ ระเบียบต่างๆ เพื่อควบคุมคนไร้สัญชาติ ดังจะเห็นได้จากมีการออก พ.ร.บ.คนเข้าเมือง กฎหมายสัญชาติ มติ ครม. มากมาย โดยมีเป้าหมายเพื่อการควบคุม จำกัดสิทธิ ที่พูดแบบนี้ เจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายปกครอง ฝ่ายความมั่นคงและ NGOs บางกลุ่ม (ที่ยังสับสน) อาจจะไม่เห็นด้วย บอกว่าทุกประเทศย่อมมีระเบียบ กฎเกณฑ์จำกัดควบคุมเป็นเรื่องธรรมดาและนี่ก็เมตตามากแล้วกับคนต่างด้าว แต่ต้องไม่ลืมว่าโลกทุกวันนี้เปลี่ยนแปลงไปมาก กลายเป็นโลกไร้พรมแดนไปตั้งนานแล้ว ไม่มีทางควบคุมบังคับจำกัดสิทธิคนกลุ่มต่างๆ ได้อีกต่อไป หากไม่เรียกว่าล้าหลังยิ่งกว่าก่อนปี 2515 แล้วจะเรียกว่าอะไร

ก่อนปี 2515 ทุกคนมีสิทธิได้สัญชาติไทย

อาจสงสัยและไม่เชื่อว่า ก่อนปี 2515 ทุกคนบนผืนแผ่นดินไทยมีสิทธิได้รับสัญชาติไทยจริงหรือ อย่าลืมนะว่าเราเพิ่งมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรเมื่อประมาณร้อยปีมานี้เอง ในอดีต “สัญชาติไทย” เป็นไปตามกฎหมายจารีตประเพณี ดังที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงเรียกว่า “มุลินีธรรมประเพณี” กล่าวคือเป็นไปตามกฎหมายธรรมชาติ “บุคคลที่เกิด ช่วงเวลาตั้งแต่อดีตจนถึงวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2454 จะมีสัญชาติไทยหรือไม่ ย่อมเป็นไปตามมุลินีธรรมประเพณีว่าด้วยสัญชาติไทยเท่านั้น” ต่อมา มีการ

คน จะได้สัญชาติไทยโดยสายเลือดและ โดยหลักดินแดน ซึ่งระบุไว้ชัดเจน ในมาตรา 3 พ.ร.บ.สัญชาติ 2456, มาตรา 7 พ.ร.บ.สัญชาติ 2495, 2499, 2508 กระทั่งจนถึง 13 ธันวาคม 2515 คณะปฏิวัติประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 ถอนสัญชาติไทยกับบุคคลที่เกิดจากบิดามารดาเป็นคนต่างด้าว แต่ไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ด้วยเหตุผลเพียงแค่ว่าไม่อยากให้สัญชาติคนเวียตนามที่อพยพมาอยู่ไทยสมัยสงครามอินโดจีน เพราะคนเหล่านี้เกิดลูกหลานมากมายอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ส่งผลทำให้กลุ่มชาติพันธุ์และชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องถูกถอนสัญชาติไปด้วย แม้ว่าจะระหว่างปี

2517-2519 กลุ่มชาวไทยภูเขาจำนวนหนึ่งได้รับการคืนสัญชาติ เพราะนักวิชาการด้านชาติพันธุ์และกองสงเคราะห์ชาวเขาช่วยเรียกร้องสิทธิ เห็นว่า ปว.337 ไม่เป็นธรรม เพราะชาวไทยภูเขาไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ได้รับผลกระทบไปด้วย แต่ยังพบว่า มีคนที่ตกค้างไม่ได้รับกลับคืนสัญชาติไทยอีกจำนวนมาก จนกลายเป็นคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย ต่อมาลูกๆ ที่เกิดจากบุคคลเหล่านี้ก็ไม่ได้รับสัญชาติโดยหลักดินแดนอีก

ตรากฎหมายเป็นลายลักษณ์ และตรา พ.ร.บ.สัญชาติฉบับแรกมีผลตั้งแต่ 10 เมษายน 2456 นั้นแสดงว่า ก่อนปี 2456 ประเทศไทยไม่เคยมีกฎหมายควบคุมคน มีการปรับปรุงตรากฎหมายสัญชาติติดต่อกันอีหลายฉบับ เช่น กฎหมายสัญชาติฉบับปี 2495, 2496, 2499 และ 2508

นับตั้งแต่ พ.ร.บ.สัญชาติฉบับปี 2456 เป็นต้นมาจนถึง พ.ร.บ.สัญชาติฉบับปี 2508 พบว่า คนที่เกิดในประเทศไทยทุก

ต่อไป นี่ไม่เรียกว่าล่าหลังหรือ?

อยากได้สัญชาติต้องต่อสู้เอาเอง..ไม่สามารถร้องขอจากใครได้

การแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยเป็นไปอย่างช้าๆ เพราะถือว่าไม่ใช่ภารกิจหลักของกรมการปกครองและอำเภอ ดังนั้นหากกลุ่ม

ชาติพันธุ์อยากได้สัญชาติและสถานะบุคคล ก็ต้องรอจนกว่ารัฐบาลจะมียุทธศาสตร์การลงมา ส่วนเจ้าหน้าที่อำเภอที่มีส่วนเกี่ยวข้องก็ไม่ค่อยสนใจดำเนินการให้ หากจะให้ดำเนินการให้ชาวบ้านก็ต้องจ่ายเงินให้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่าแค่เซ็นใบรับรองการเกิด จ่ายกันเป็นพัน แต่ไม่มีเงินให้เป็นเหตุผลว่าทำไมยังมีคนดั้งเดิมตกค้างไม่ได้รับสัญชาติจำนวนมาก ส่วนคนที่ไม่มีเงินเพิ่งอพยพเข้ามาใหม่ก็ได้สัญชาติไทยกันหมดแล้ว

จึงเป็นที่มาของการรวมตัวกันชุมนุมเรียกร้องสิทธิ ผลการชุมนุมเรียกร้องสิทธิของสมัชชาชนเผ่าแห่งประเทศไทย ที่หน้าศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างมีนาคม - เมษายน 2542 คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2542 แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรภาคเหนือ ด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาให้สถานภาพบุคคลบนพื้นที่สูง 1 คณะ แต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาให้สถานภาพบุคคลบนพื้นที่สูง จนมีการประกาศใช้ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการพิจารณาลงรายการสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรให้แก่บุคคลบนพื้นที่สูง พ.ศ. 2543 ทำให้กลุ่มคนที่ระบุว่าคนไทยภูเขาดั้งเดิมติดแผ่นดินได้รับการแก้ไขปัญหาก็เกือบหมด แต่กลุ่มที่ถูกระบุว่าเป็นคนต่างด้าวอพยพเข้ามาหลัง 3 ตุลาคม 2528 ไม่มีสิทธิพิสูจน์สถานะบุคคลเพราะถือว่า อพยพมาอาศัยอยู่ในประเทศไทยไม่ครบ 10 ปี ต้องรอต่อไป

ผลพวงจากการต่อสู้เรียกร้องสิทธิของสมัชชาชนเผ่าส่งผลถึงปัจจุบัน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้มีการแก้ไขกฎหมายเพิ่มเติมอีก 2 ฉบับคือ พ.ร.บ.สัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551 และพ.ร.บ.สัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555 สำหรับคนไทยพลัดถิ่น และมีมติคณะรัฐมนตรี อีกหลายมติเพื่อแก้ไขปัญหาค้นหาไร้สัญชาติในแผ่นดินไทยด้วยการให้เปิดการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติใหม่ แก้ไขกฎหมายบางมาตราให้เอื้อต่อการพิสูจน์สถานะบุคคล แก้ไขปรับปรุง พ.ร.บ.ทะเบียนราษฎร ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551

ยังย่ำอยู่กับที่ ไปไม่ถึงไหน

ล่าสุด เมื่อธันวาคม 2561 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้เสนอจำนวนประชากร แยกตามลักษณะสถานะของบุคคล ระบุจำนวนผู้มีสัญชาติไทยและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน 64,816,874 คน ผู้ไม่มีสัญชาติไทยและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน จำนวน 700,672 คน ผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านกลาง (ทะเบียนซึ่งผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนดให้จัดทำขึ้นสำหรับ ลงรายการบุคคลที่ไม่อาจมีชื่อในทะเบียนบ้าน) จำนวน 742,416 คน และผู้ที่อยู่ระหว่างการย้าย (ผู้ที่ย้ายออกแต่ยังไม่ได้ย้ายเข้า) จำนวน 154,017 คน ยังมีกลุ่มที่มีปัญหาสถานะทางทะเบียนและไม่มีเลขประจำตัว 13 หลัก คือ เด็กนักเรียนที่มีเลขประจำตัวอักษร G นำหน้าเลข 13 หลัก นักศึกษาที่กำลังเรียนหนังสืออยู่ในสถานศึกษา อีกประมาณ 69,883 คน (ข้อมูล ณ 17 พ.ย. 2559, สพฐ.) และกลุ่มบุคคลที่ตกสำรวจและเด็กที่เกิดจากบิดามารดามีสถานะหลบหนีเข้าเมือง (ไม่ทราบจำนวน) ที่ยังไม่ถูกนับรวมระบบสถิติทางการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ดูเหมือนว่านโยบาย กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสถานะบุคคลดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ข้อเท็จจริงแล้วนโยบายเหล่านี้เปิดโอกาสให้แก่คนส่วนน้อย แต่จำกัดสิทธิคนไร้สัญชาติส่วนใหญ่ เห็นได้จากกลุ่มที่ได้รับการสำรวจระหว่าง ปี 2549-2551 เรียกสั้นๆ ว่ากลุ่ม 0(89) กว่า 200,000 คน ยังไม่มีหลักเกณฑ์พิสูจน์สถานะบุคคล เด็กที่เกิดในแผ่นดินไทยจากบิดามารดาหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายก็ตกอยู่ในสถานะเดียวกับบิดามารดาไม่มีสิทธิพัฒนาสถานะและสิทธิได้ ยังมีปัญหาข้อจำกัดจากเจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการล่าช้า ไม่สนใจดำเนินการให้ มีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในกระบวนการแก้ไขสัญชาติ และอคติทางชาติพันธุ์และเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติของรัฐและประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ ดังนั้นกว่าจะได้สัญชาติและสถานะบุคคลในไทยนั้นจึงไม่ใช่ว่าอย่างที่คนทั่วไปคิดและฝัน เพราะต้องฝ่าฟันปัญหาและอุปสรรคมากมาย มันจึงยากยิ่งกว่าขึ้นสวรรค์ ?

เสียงชนเผ่า
เสียงที่เราอยากให้คุณได้ยิน

